

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De eruditione christifidelium

Herolt, Johannes

Colonie, 27. X. 1496

De precepto quarto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30784

De quarto

do videret eē angelis et alijs bñs q̄ tanta bona fecerunt et faciunt viatoribz. ab eis sibi nullā reuerētiā exhiberi. p̄pter q̄d merito a nobis mortalibz venerādi sunt. Quinto p̄pter eoz dignitatē. q̄a sunt Reges et Regine regni celestis. Un̄ in ps̄ de quolibet sancto dicit̄. Posuisti dñe super caput eius coronā de lapide p̄cioso etc. Si Reges terreni honorandi sunt h̄ in terris: multo amplius Reges celestes. qui iam possident regnum celi cū aīa. post resurrectionē cū corpore et aīa. cū ch̄s dicit eis vt h̄ Matth̄i xxv. Venite bñdicti p̄ris mei. possidete regnum.

De q̄rto precep.

Honora patrem et matrem. In q̄ precepto s̄ Auḡ implicat̄ oīs actus beniuolentie proximo impendendus siue ex debito natural' obligatōis. sicut in honore qui debet patri naturali. siue ex debito charitatis. sicut alij actus pietatis qui ex charitate pximo impendunt. **A** Sciendū q̄ h̄ p̄ceptuz trāsgrediunt̄ sex genera hoīm. Et sunt p̄mi q̄ verecundant̄ de suis parentibz et eis seruire p̄temnunt. q̄d est p̄ceptum dei. q̄ tenemur humiliter et reuerenter seruire parentibz n̄ris tota virtute corp̄is n̄ri. **U**t si debiles sint. ip̄os corporaliter portem⁹. et eis manualit̄ seruiamus. **I**tem si cecī sūt q̄ eis ducatus p̄beam⁹. et eoz quascūqz infirmitates leuiter tractando. **U**n̄ Eccl̄i. vij. Honora patrem tuū. et genitum matris tue ne obliuiscaris. **M**emento qm̄ nisi per illos natus nō fuisses. **T**ria enī nobilissima in parentibz n̄ris accepim⁹. s. esse. nutrimentū. et doctrinā. quoz nullum eis sufficiēter recompensare possumus. **U**n̄ Arist̄. ix. eth. **D**ignis. dijs. et parentibz non p̄ reddi equalens. **E**rgo deo. q̄ nos creauit. **M**agistris. q̄ nos doquerūt. **P**arētibz q̄ nos genuerūt.

non potest fieri digna recompensatō. **E**rgo q̄libet n̄rm p̄pendere deberet cū q̄nto labore educatus est. et cū q̄nta sollicitudine et inquietudine et dolore nutritus et genitus sit. **U**n̄ Tobie. iij. **H**onorem habebis matri tue oībus diebz vite tue. **M**emento quāta p̄pessa sit in utero suo. p̄pter te. **S**ic q̄libet p̄ debet ret puerū suū ad hoc tenere et eū iformare vt m̄rem honoraret sicut Tobias iformauit filiū suū. **E**t sicut mō. q̄libet m̄r deberet puerū suū ad hoc tenere vt patrem suū in reuerētia h̄ret. **S**ed sicut q̄ in corde suo odiū portant̄ p̄ parētes. cū tū quilibet ex corde tenet diligere parentes. **Q**uod est q̄ illos q̄ morte parētibz suis op̄rāt vt hereditatē p̄cipiat vt sine reprehensione s̄m motū p̄rie voluntatis viuāt. q̄d valde est reprehensibile et graue peccatū. **Q**uod sic p̄bat̄. **S**i enī s̄m Joannē qui dicit. i. Jo. iij. q̄ ille qui odit fratrem suū. homicida est. **I**te alibi dicit. **Q**ui nō diligit fratrem. manet in morte. **H**oc intelligit̄ de quolibz pximo. **Q**uid tūc de illo dicendū est q̄ parentes suos odit quos plus diligere tenet. **Q**uerit̄ vtz filij plus diligunt parentes. vel ecōuerso. **R**ndet̄ q̄ parētes plus diligūt suos filios. **U**n̄ Arist̄. viij. eth. **P**arentes plus amāt filios q̄ ecōuerso. eo q̄ magis sciūt parentes q̄ filij q̄ ex eis geniti sūt. **H**oc tū intelligēdū est naturaliter. quod etiaz est vtz cōmuniter. licet qn̄qz fallat. **E**rgo merito parentes diligēdi sūt viceversa a filijs. **U**n̄ Basilius **P**arētes n̄ros vt p̄ria viscera diligam⁹. **T**ertij. qui duris et asperis p̄bis cū parentibus p̄tendunt. quod est p̄ceptuz q̄ quilibet blandis p̄bis respondere debet parētibz suis. et eoz reprehensiones et correctōnes patienter et humilit̄ sustinere. **Q**uod est cōtra illos qui parentibz maledicūt. et ex hoc diuinam maledictionē incurrūt. **E**xo d̄. xxi. et **L**euit̄. xx. **Q**ui maledixerit p̄tri vel m̄ri. morte moriā. **Q**z tales qui sic

*Galilii natus
illis.*

precepto

dure et contemptibiliter cum parentibus loquuntur in hoc grauer delinquent. hoc patet aduertere ex dictis ipsius christi in euangelio ut habet Matthei. v. Qui dixerit fratri suo fatue: reus erit gehenne ignis. si intelligit et fundendo: de honestando: de ridendo vel parumpendendo fratrem. **¶** Quartus reus erit qui patrem suum antiquum fratrem nominat vel ei maledicta et haec impropere. **¶** Vnde Ecclesiasticus. iij. quod male fame est quod derelinquit patrem et est maledictus a deo quod exasperat matrem. **¶** Quartus qui parentibus in necessariis non subuenit cum tamen quilibet tenetur necessaria vite ministrare suis parentibus cum degerit. Et ad hoc tenemur propter secundum donum quod ab ipsis recipimus naturale videlicet nutrimentum in hoc filij non possunt reddere equalis: quia parentes nutriuerunt filios de sua carne et substantia propria. Filij autem nutriunt parentes de substantia aliena. Et ideo filij qui parentibus in necessitate non subueniunt: peccant mortaliter: sicut et isti qui molestant eos in iniuriis. ut patet per glossam. Exodi. xx. que dicit quod hoc precipitur quod filij honorent patres officio pietatis ipsis videlicet in eorum necessitatibus subueniendo: et ipsis beneficentiam exhibendo. **¶** Vnde Ecclesiasticus. 4. Elemosina patris non erit in obliuione. Et possunt ad hoc vti exemplis inter que primum est exemplum christi: qui cum esset in angustia passionis: tamen non est oblitus matris sue: imo curam ipsius habuit et iohanni eam commendauit: ut habet iohannis. xix. Etiam ipsa irrationalia animalia de hoc nobis dant exemplum. **¶** Dicitur enim de grege quod cum pater et mater eius de pilati sunt: filij querunt necessaria donec pilos habeant vel usque moriantur. **¶** Tres ad ostendendum quod debemus parentibus subuenire quando sunt senectute confecti: ostenditur exemplo ciconiarum: de quibus legitur quod quando ciconie senescunt filij patres suos in nidos ponunt et velut infantes iuxta peccatum suum collocant fouent et nutriunt. Soli uoluntates parentes suos fame mori permittunt. **¶** Trevalde ingratus videtur esse qui pa-

rentibus suis non prouidet: quando ipsi sibi ipsis non possunt prouidere: cum ipsi sibi prouiderint in puericia eius quando ipse sibi prouidere non potuit. **¶** ideo dicitur Ephe. 6. Filij reddite vobis parentibus vestris et hoc est acceptum coram deo. **¶** Vnde exemplum scribit Valerius ubi ostendit quod debemus parentibus subuenire quando sunt in necessitate positi. **¶** Recitat enim quod quedam mulier nobiliter ob quoddam flagitium fuit morti adiudicata: noluit tamen eam iudex comburere vel alia morte publica eam punire: propter honorem parentum: sed inclusa est carceri ut ibi fame periret. **¶** Filia vero eius que erat nupta delicta iudicis eam quotidie in carcere visitauit: prius tamen diligenter perscrutabatur ne aliquid comestibile sibi afferret. **¶** Illa vero extracto vberum singulis diebus lacte proprio matrem alebat. **¶** Cum vero iudex miraretur quod tanto tempore superueneret: repositum est ei quod fiebat a filia. **¶** Tunc iudex pietate motus: filie matrem donauit. **¶** Quintus qui sunt parentibus suis inobedientes. **¶** Quia quilibet tenetur honorare patrem et matrem ipsis in his que ad bonum suum et ad salutem pertinet obediendo. **¶** Et ad hoc tenetur filij ratione tertij doni quod a parentibus accipit: videlicet salutarem in formationem et doctrinam. **¶** Ad hoc nos christus proprio exemplo inducit qui suis parentibus subditus fuit: ut patet per Lucam. ij. ubi dicitur quod erat subditus illis. **¶** Ergo quilibet debet obedire parentibus in licitis. sed quando aliquid iubent quod bonum est ad salutem anime: ut ad missam et ad ecclesiam ire: et verbum dei audire: vel tacere vel sedere vel dormitum ire: vel surgere: et sic de aliis licitis. **¶** Vel quando prohibent pueris aliquod malum sicut non chorizare vel ludere: vel de domo de nocte non exire vel ad aliquem locum inhonestum non accedere: sic de alijs. **¶** Et quando docentur aliquid scilicet pertinaciter contra preceptum aliquod predictorum facit: peccat mortaliter. **¶** Sexti qui parentum suorum defunctorum obliuiscuntur et non subueniunt: cum tamen quilibet tenetur

liberare siue subuenire animabus par-
 tum suorum post hanc vitam: eorum ani-
 mas missis elemosynis orationibus
 depurgatouo liberado. Et filijs cōtra-
 rium facientibus conquiescunt paren-
 tes. Unde Job Quare me persequimini:
 et carnibus meis saturamini. Et me-
 rito. Nonne qui multa bona a p̄e suo
 accepisset scilicet ducentos vel quadringē-
 tos florenos: et uideret eum in angustia
 vel in paupertate esurientem: sitientem:
 nudum: et sibi in nullo subueniret cū ta-
 men bene posset: merito infidelis esse cō-
 sendus. Sic et similiter in proposito ista
 sex iam dicta tenentur filij parentibus
 suis.

Homo mali filij puniunt. **B**
 filiorum cor perforatur quintu-
 plici hasta diuine ultionis q̄ su-
 os parentes perturbant uel eo-
 rum indigentias nō subleuant: aut eo-
 rum mandatis pertinaciter recalitrāt.
Prima est rerum temporalium subtra-
 ctio: nam diuino iudicio dignitatibus
 infortuna rerum eueniunt: qui suis pa-
 rentibus contra diuinum preceptum in
 suis indigentis non succurrunt. Ergo
 tales mali filij sepe et frequenter de paupe-
 rantur et diuitijs suis priuantur: et sem-
 per habebunt infortunia in temporalibus
 rebus: et hoc meruerunt in parentibus:
 quia tales filij quandoque captiuā-
 tur uel etiam quandoque spoliantur a ra-
 ptoribus. Uel etiam quandoque bona eo-
 rum igne comburuntur et sic de alijs in-
 fortunijs. **S**ecundo puniuntur in filijs
 proprijs et hoc dupliciter. Primo quia
 ipsi filij quandoque eis moriuntur p̄pter inhon-
 orationem parentum. Exemplum in
 cesario de illo qui inhonorauit matrem
 suam et filij eius omnes in breui defun-
 cti sunt. Secundo si filij superuixerint:
 tunc quandoque cōtingit ut talis in sua
 senectute filios sibi dueros inueniat. Et
 hoc multotiens iusto dei iudicio p̄mit-
 titur. Unde legitur q̄ quidam p̄fecta

miltas totam hereditatem suam dimisit
 filio suo: filius uero ille primo benigne se
 habuit erga patrem. sed post expulit eū
 a thalamo suo uolens thalamū sibi ha-
 bere uxori sue Et ad ultimum fecit sibi
 lectum fieri post ostium: et cum hyems
 esset et senex pater frigore grauaretur. qz
 filius abstulerat sibi bonum coopertor-
 rium. ipse rogauit filium filij ut rogaret
 p̄ eo q̄ daret ei aliquid ad tegendum se.
 Puer autē uix obtinuit duas uelinas bu-
 telli a patre suo ad opus aut sui. Et cum
 alie due remanent: puer flendo rogauit
 cum ut sibi eas daret. Qui fleuibus illius
 victus: cū q̄reret qd inde faceret: filius
 respōdit. Seruabo illas quousque talis
 sis qualis et pater tuus: nec dabo tibi am-
 plius sicut tu modo non uis dare patri
 tuo. **T**ertio puniuntur in corpore p̄-
 prio: quia quandoque tales filij incurunt
 cecitatem. Unde Hieronymus super ibi-
 lo uerbo Honora patrem et matrem. De-
 retur cecitas sue subire supplicium qui
 parentum uultum toruo visu despexit et
 elatis oculis lesit pietatem Item qm̄
 qz incurunt claudicationem ariditatem
 et infirmitates diuersas: quia non fuisse-
 runt parentibus cum corpore quod ab
 eis receperunt **Q**uarto quandoque pu-
 niuntur per abbreviationem temporalis
 uite. Nā sicut premium patres ho-
 norantium est uite longeuitas. ut patet
 Ecclesiast. iij. Qui honorat patrem suum:
 uita uiuet longior. Sicut sensu contra-
 rio ipsos de honorantium est uite breui-
 tas: quia pluri tales filij proterui im-
 prouisa et subitanea morte moriuntur.
 Unde ps. Subito defecerunt: perierunt
 propter iniquitatem suam **Q**uinto pu-
 niuntur eterna morte. hoc malum est su-
 per omne malum. Unde glo. super illud
 Exo. xxi. Qui maledixerit patri uel ma-
 tri: morte moriatur: dicit q̄ mortem mor-
 te eterne damnationis. Nec mirum si ta-
 les reputantur indigni uita eterna: qui
 etiam reputantur indigni hac uita p̄ua

litz misera: que eis diuino iudicio repen-
tine subtrahitur: cum tamē alijs pecca-
toribus vita ad penitentiam cōcedatur
Et ex hoc pōr rationabiliter colligi qn-
tus sit reatus transgressionis illi? quar-
ti precepti: quia contra hoc preceptum
peccantes eximuntur a sentētia pietatē
ipsius dei: que dicitur de ceteris pecca-
toribus. Nolo mortem peccatoris s̄ zē
De istis autē propter repētīnam mortē
qua plectuntur per diuinam sententiā
dici poterit e contrario. Nolo vitam pec-
catoris scilicet hoc preceptum transgre-
dientis: sed ut repente moriatur z et nali-
ter puniatur. Exemplum q̄ grauit̄ pu-
nit deus filios impios. Quidam diues
fuit qui cum vxore sua cessit omnib? ho-
nis vnico eius filio. vr ille duceret spon-
sam ditiozem. filius autem fideliter pro-
misit patri z matri q̄ abundanter q̄s diu-
uuerent eis prouideret. Sēperantē ita-
q̄ patre z matre habitantibus: primo sa-
tis abundanter prouidit fili? ipsorum ip-
sis. Tandem cum desponsasset quan-
dam iuuēculam clausit viscera pietatis
z nimis eis tenuit̄ procurauit. Quodaz
die dominico vidit mater carnes ferri in
domū filij. Et dixit mater marito. Diu-
est q̄ parum de carnibus comedistis. itē
hodie ad domum filij nostri z inuenietis
ibi bonam assaturam. Tempore igitur
prandij pater venit pullans ad ostiū: sta-
timq̄ filius impijssimus assaturaz quā-
tam ad comedendū in partes diuiserat
abscondit. Intraente autem patre inter-
rogauit filius quid velleret. Respōdit pa-
ter. Volebam hic prandere putans h
aliquid bonum paratum esse. At filius
Vides quid habem? accipe duos de-
narios: z eme tibi z matri mee q̄s come-
datis. Exeunte patre: ostium clausuz ē
z assatura reportata: cuius frustrum cū
ad comedendū ori applicaret: versum
est in bufonem: z insiliens in facie eius
sic ei adhesit vt pedes superiores cū dua-
bus maxillis vna caro fieret z reliquum

corpus corā ore spūs dependeret. Sta-
timq̄ vocato p̄sbytero p̄sentatus est ar-
chiepo peccatū suum confitens z rē ge-
stam p ordinem narans. Archieps au-
tem ei p penitentia inūxit vt iret ad om-
nes maiores villas z ciuitates francie. z
conuocatis iuuenibus z pueris factum
nararet ne quisq̄ auderet de cetero pa-
rentes p̄ternere: sed sicut p̄cepit domi-
nus in quarto p̄cepto honorare. Eo tē-
pore frater Joannes de magnoponte
ordinis p̄dicatorum vidit illum pariss?
cū multis pueris z hoibus. **L**

Parentes tenent sex filijs suis.
Equitur videre que parentes te-
nentur filijs. Pro quo sciendus
q̄ parentes tenentur sex filijs.
Primo debent eos ad hoc inducē vt of-
ferant deo innocentiam z puritatez suā
cum pueris innocentibus qui sanguine
suum propter christum fuderunt. z hoc
fit quando filij in pueritia incipiūt deo
seruire. Thren. iij. Bonū est viro cum
portauerit iugum domini ab adolescē-
tia sua. Et hoc ideo: quia bonitas infu-
git in cor pueri quod habet tenerū sub-
iectum. Unde dicit Aristo. q̄ aia pueri
est tanq̄ tabula in qua nihil est depictū
vel scriptum: tamē apta depingi. Et er-
go quicquid primitus receperit in se pu-
er ad hoc semper postmodum inclināf
siue sit bonum siue malum. Exemplum
reale de testaz capho in quem si p̄mitus
infunditur liquor p̄ciosus. s. balsamus
saporez illum semper tenet. Si autem
p̄mitus fetoz infunditur: tunc eundez
saporez semper tenebit. Itē puer est tā q̄
cera mollis in quam species sigilli facili-
us imprimitur. Item est sicut virgula
recens: que cito flectitur et faciliter ad
quamcunq̄ partem. Item informacē
debent eos de bonis salutaribus: sicut
sunt pat̄ noster. z symbolum: z p̄cepta
dei quomodo ea seruare oporteat vnuz
quēq̄ qui saluari vult. Unde Barth.
ix. Si vis ad vitam ingredi: serua mā-

*bonū vo-
tandum est
plūm dō ma-
lis pueris.*

visum

De quarto

data. Et in signū huius tunc p̄cepta sūt scripta in manibus et pedibus nostris. sc̄p̄ decem digitos et per decē pedicas: ne obliuiscamur p̄cepta dei. Itē infor- mandī sunt ut deum tīmeant: quia s̄m psal. Initiū sapientie timor dñi. Unde Isido. Timor expellit p̄cēm: timor re- primit vitium. timor cautū facit hoīem at- q̄ sollicitū. Un̄ etiā Bernardus in tra- ctatu de septē donis. Connexa sunt qui- dem timor et religio: nec vnū manere p̄t sine altero: q̄ sine timore dei. hō non p̄- seuerat in bono nec saluat. Un̄ sc̄ptū ē: Si non instans in timore dei tenueris te: cito subuertet dom⁹ tua. Ergo sc̄dm Augustinum de v̄bis dñi s̄mone. 47. De timend⁹ in publico: timend⁹ est ī secreto: cum procedis videris: et cū intras in cubiculū videris ab eo. Quia q̄cūq̄ deum sēp̄ p̄ oculis haberet: nūquā vel raro peccaret. Unde salomon bene dicit. Beatus homo qui sēp̄ est pa- uidus. Item informandi sunt q̄ deum ament et sibi regratiant de beneficijs su- is: et p̄ncipaliter de passione sua. Un̄ Anselm⁹. Fateor domine gratias ago quia me creasti ad imaginē tuā: ut tui memor sum: te cogitem: te diligam: te in- telligam. Unde etiā Chryso. Quicquid potes debes creantiz redimenti et vocā- ti te. Quia valde est homī fructuosum et deo acceptum p̄ alijs operibus et ser- uitijs que exhibent deo. deuote memo- rari passionis eius. Unde Albert⁹ ma- gnus ordinis predicatorum. Simplex recordatio seu meditatio passiois Ihu xp̄i plus valet q̄ si integrum annum iei- unaret quis in pane et aqua vel si quot- tidie virgis vel flagellis cederet vsq̄ ad effusionem sanguinis: v̄l si quottidie le- geret ynum psalterium. Item informā- di sunt ut eccliam libent̄ visitent. exem- plo pueri xp̄i: qui cū esset duodecim an- noz ascendit cū parentib⁹ suis in iherlm̄ a nazareth: que ciuitas sita ē in galilea. et multū distat a iherlm̄. Et ibi debent

audire missaz et p̄cipue xp̄i dei: q̄ xp̄i deus dei est cū aie. Un̄ dicit Matth. 4. Non in solo pane viuit hō. et c. Un̄ Greg⁹. Li- bus mentis est xp̄i dei. Un̄ canit de sc̄to Nicolao adhuc puerulo. Quicūq̄ de sacris sc̄pturis audire poterat. arma- rio pectoris recōdebat. Bonum em̄ est pueris cū adhuc pueri sūt audire xp̄i deus dei: q̄ sine fructu nō cedit. Un̄ p̄pha. Esa. lv. Verbū meū non reuertet ad me vacuū. Ex his sequit̄ q̄ vix vel nūq̄ ita pueri erūt q̄ audierūt a iuuetute xp̄i deus dei. sicut illi q̄ sic educant̄ ut nec d̄ dō au- diāt nec quicūq̄ salutis addiscant: q̄ ta- les nihil vt cōmunit̄ operant̄ nisi que v̄- dent ab alijs fieri. S̄z heu plura mala vident q̄ bona. ergo heu in p̄ctus p̄fi- ciunt. Et sciendū q̄ quando puer talis libenter audit xp̄i dei: signū est q̄ deus in eo est et ad deum pertinet. Un̄ Johis 8. Qui ex deo est: verba dei audit. Sic econuerso quādo non p̄t de deo audire loqui: signum est q̄ expulit deum a se. Itē seruiciū talū innocentū est dō m̄- tum acceptū: q̄ illi qui in innocētia deo offerunt: vinū purū bonū et optimū deo offerunt. Sed inueterati dierum feces deo offerunt respectu iuuenum: s̄z tamē deus hoc non spernit ex sua misc̄dia et bonitate. De cetero secūdo sunt filij informādi a parentib⁹ quō se habere de- beant quo ad p̄imos quibus tria te- nentur. Primum q̄ eos diligant et fidelit̄- tatem fraternam eis exhibeant. et si sūt pauperes q̄ eis sint misericordes et eis cōpartiantur in miserijs suis vt cū tales filij senerint dicere possint cū Job. xxi. Ab infantia creuit mecum misc̄dia et mise- ratio. Et non debent desp̄cere nec de- ridere pauperes: quia quicquid fit eis christus sibi reputat esse factum. Un̄ de Matth. ei. xxv. Quicquid vni ex mi- nimis meis feceritis: mihi fecistis. Ra- tio autem quare paupes nō sūt deridē- di: quia quilibet cogitare debet q̄ talis fieri potest si deus super eū fieri permise-

precepto

rit. scz cecus claudus v' leprosus Et illi qui a iuuentute sunt misericordes beati sunt. Unde Matthei. v. Beati misericordes: qm̄ ipsi misericordiam consequentur. Et tales habebunt bonū finem vite. Unde Hiero. in epistola ad nepotianū Nō memini me legisse mala morte mortuum: qui libenter opa pietatis exercuit. Habet enim multos intercessores. et si possibile est preces multorum non exaudivi. Scdo tenentur proximis vt eis dāna non inferant neq; in rebus neq; in fama: quia quicumq; inferit proximo suo dānum in rebus: tenetur ad restitutionem: siue furando: siue ludendo ex avaritia: siue alias iniuste lucrando. Unde Augustinus. Peccatū non potest dimitti nisi restituatur ablatum. Et hoc non soluz intelligitur de rebus in magna quantitate: sed etiā de parvis rebus Verbi gratia. Si iuisses ad pratum proximi tui et accepisses ei contra voluntatē suā vnū panem plenum cum graminiibus: tūc si vere peniteas teneris satisfacere in consilium confessoris. Ergo parentes informare debent filios ne damna inferant proximis: siue in pratis siue in segetibus: siue cum pecoribus: et sic de alijs De hac materia quere infra septimo. B. et duo extra ibidem. Item informandi sunt ne detrahāt proximo denigrādo famā proximi quia tales tenentur ad restitutionem sicut isti q; habent res iniustas. ergo ista duo peccata. scz rerum iniustarum ablatio et detractio magis difficulter dimittuntur. Quia nō sufficit confessio et contritio nisi fiat restitutio scdm̄ possibilitatē hoīs. Unde Hiero. Non facilis venia praua dixisse de rectis. Item tenentur proximis indulgere offensas: vt eis de indulgentiat sua peccata. Unde Luce. vi. Dimitte et dimitte tibi vobis. Qui autē nō dimittit proximo in corde: talis non potest saluari. et oīa bona opera sua que interim facit nō sunt a deo accepta Unde. i. Johis. 3. Qui odit fratrem suū: homicida est: supple sui

ipsius Tercio informandi sunt quō se habere debeāt quo ad seipos. s. vt corpus suum mūde teneāt et caste viuant. Unde dixit Thobias filio suo. Attende fili ab omni fornicatiōe. Et rō huius est quia omnis fornicatiō preterq; in matrimonio facta: semp est peccatū mortale. Unde aplos. Omnis fornicator aut immundus nō habet partem in regno dei. Ergo pueri debent seruare suā virginitatem vsq; ad matrimonium vt in virginitate simul conueniāt In signū huius adam et eua quādo matrimonium inchoabant virgines fuerūt. Et tales pueri sic caste viuentes ducūt angelicam vitam Unde Ambro. Qui nō nubūt et uxores non ducunt sicut angeli in terra sunt. Quarto parentes tenentur filiis dare bonū exemplū. et hoc est valde vtile. vnde Grego. Nunq; peccatores ad lamentū penitētie redirent: si nulla essent bonorum exempla q; eorum mentē traherent. Ergo communiter loquēdo quādo parentes bonum exemplū prebent filiis: tūc filij tales efficiunt magis virtuosos. et p hoc tales parentes multū merent. Unde Esareus. Quātis exemplum vere humilitatis et pfecte charitatis ostenderit cū tantis et p tantis eterna premia possidebis Sed heu aliqui parentes informant filios suos ad malum verbo et exemplo: in quo deū grauiter offendūt. Verbi gratia. sicut chorizare: grauiter incedere: et deum blasphemare. et sic de alijs Et tales rei erūt omnium peccatorum illoz que ex mala informatione vel malo exemplo filij sic addiscunt. Ergo q; reprobatus supbia docuit: princeps erit omnium peccatorum illoz que chorizādo vel alio superbe incedēdo perpetrabis. et sic de alijs peccatis. Item de illis parentibus q; vestes pomposas suis filiis emūt dicit Basil. lugdunensis. Qui filias suas ornāt vt eas ad choreā mūtāt q̄si festucā vngūt vt eo melius ardeat. Item alij parentes faciūt pueros suos ebriosos

T quod dicitur
bonum exemplum
magis filios in-
formant et
magis ab eis
virtutes
debet dicitur
filij bonum
magis filios in-
formant et
magis ab eis
virtutes
debet dicitur
filij bonum

De quarto

quino. **C**ontra quod dicitur Aristoteles. vi. politici. **I**uuenes maxime ab ebrietate custodi re optet. **I**dem Iuuenes esse sine vino esse bonum: quia tales pueri postmodum efficiuntur habuliz lufiores et mali homines. quibus pariter sunt occasio per suam malam informacionem et exemplum. **U**nus Gregorius. in moralibus. **T**ot moribus quos dignus est: quod exempla prauitatis in posteros relinquit. **Q**uod moribus meruerit tales: quod tot exempla mala in posteros relinquant. **E**t Quinto pariter tenent filios corrigere. quia non sufficit quod informant eos in bono. sed oportet etiam correctores habere ad filios si excedunt. **Q**uia omnia peccata quae filii peccant sub obedientia parentum. de his pariter tenentur in die nouissimo. **U**nus apostolus Romanos. i. Non solum digni sunt morte quod faciunt: sed etiam qui consentiunt facientibus. **E**rgo hic aduertite pariter quod etiam si sancte uide estis tamen propter filios uos potestis damnari. **U**erbi gratia. **S**i pater matrem non peccasset: et permitteret filium aut filiam peccare mortaliter: et eos non corrigunt: eternaliter cum filiis talibus damnabuntur. sicut Innocentius Gregorius. **L**yrillus. **I**sidorus. **A**ugustinus: illi omnes concorditer dicunt de heli sacerdote reueri habetur. i. Regum. i. **Q**ui audito quod filii sui inhoneste se habebant in templo: quia ibi dormiebant cum uxoribus suis legitur quod repide arguebat eos. ergo si damnatus est: non est alia causa nisi quod non corripuit filios suos. **S**ic et dum quod boni filii cum mansuetudine uerborum corrigendi sunt: exemplo marie reueri habetur **L**uce. ii. quod dixit ad filium suum Iesum **F**ilius quod fecisti nobis sic? **D**icit autem filii cum asperauit uirga sunt corrigendi. **U**nus Salomon puer. xxiiij. dicit. **N**oli subtrahere disciplinam a puero. **S**i enim percusseris eum uirga non morietur: et animam eius de inferno liberabis. **E**rgo quando audis puerum tuum iurare deum blasphemare: accipe debes uirgam et eundem puerum bene disciplinare: in hoc letificabis deum et beatam mariam et omnes sanctos: et mereberis tibi

bispi coronam uite eterne: cum hoc ea intentione feceris: ut puer ille creatorem suum amplius non offendat taliter blasphemando vel etiam aliter peccando. **E**rgo parentes nunquam debent maledicere filiis suis uerbis maledicis. **Q**uia maledicendo pueris deum grauiter offendunt et pueri in hoc nihil proficiunt et plus eis obest quam prodest. **E**xemplum in **C**esaris de puero quem diabolus cum corpore et anima abstulit propter maledictionem parentum: quod amplius pariter illum puerum nunquam uiderunt. **E**t hoc deus permittit in terrorem aliorum parentum ne filii suis maledicant: sed potius cum aspera uirga corripiant: immo maledicere non licet alicui irrationali creature in quantum creatura dei est. quia omnis creatura dei bona est. ut patet **G**enesis primo. **U**iditque deus cuncta que fecerat et erat valde bona. **E**t isto patet quod si non licet equo vel asino vel cani vel boui vel ouii maledicere: multo minus licet hominibus maledicere. ergo nunquam aliquid alicui homini debet maledicere. **C**ontra quod faciunt aliquid parentes qui maledicunt suis propriis filiis. **E**t etiam peruersi uiri qui sepius ex ira et uindicta maledicunt suis propriis filiis et uxoribus **D**e illis maledicentibus dicit apostolus. quod neque maledici neque rapaces regnum dei possident. **S**ciendum quod pariter qui filios suos educant tali intentione ut efficiantur boni christiani et famuli dei: quicquid erga filios suos faciunt totum erit eis meritum cum in gratia sint et sine peccato mortali. **E**rgo mater quoties lactat puerum quoties inquietat a puero: quotiens portat vel balneat vel quicquid puero amministrat semper meretur. **U**nde apostolus ad **R**omanos octauo. **S**anus quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. **E**t his patet quod parentes potest mereri in filiis suis eternam gloriam: vel etiam eternam damnationem. **E**rgo pueri a parentibus informantur

precepto

sunt in bonis moribus et virtutibus et corrigendi a vicis et insolentibus. sicut docet apostolus ad Ephesios. vi. dicēs. Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros: sed educate illos in disciplina et correptione quod si fieret proculdubio non essent tot mali homines et peccatores in mundo. Hoc qui libet potest cognoscere in seipso. quia si a pueritia fuisset debite informatus et in timore dei nutritus utique melior esses quam tam sis. Sed heu quod in iuventute tua nutritus es in superbia. in gula. in luxuria. et sic de alijs vitijs. ergo tam perversus es in vita tua. Sciendum tamen quod patres precipue debent corrigere filios suos ne iurent vel blasphement. quod heu iam comiter a pluribus hominibus fit. Sed quod graviter deum in hoc offendat et quod licet deus puniat tales perversos patrum super seculo. **S**exto patres tenent filijs suis hereditare res iustas. quia melius est modicum iusto super divitias peccatorum multas. Contra hoc faciunt aliqui tam inordinatam amorem ad filios habentes: quod quod vis bene cognoscant quod possident res iniustas tamen nolunt eas restituere ne filij depauperentur: et sic seipos et filios damnant. Item aliquando unus parentum permanet in viduitate non propter deum nec amorem castitatis: sed ne filios exheredaret: et tamen non intendit caste vivere. Et talis pater plus diligit inordinato amore filios quam deum et salutem propriam. et potius vult damnari cum luxuria sua quam in statu viduitatis committere quam pueros suos exheredare. Ergo consulendus est talibus viris qui nolunt caste vivere ut iterato uxores ducant ne tot peccata mortalia extra matrimonium committant. quia omnis fornicatio est peccatum mortale. Insuper notandum quod filij cognati qui tali patri dant consilium ne matrimonium contrahat et alios pueros generet propterea ut bona patris ipsis solis permaneant. et sciunt veraciter quod pater non abstringit amore castitatis nec ca-

ste vivit: tales peccant mortaliter. quia plus diligunt illa temporalia quam animam patris. et potius volunt patrem multa peccata committere mortalia cum alijs mulieribus quam amittere et privari illis bonis paternis. Ergo infideles filij in hoc cognosci possunt quando indignantur tali patri qui aliter non caste viveret: cum iterato matrimonium contrahit. Item parentes qui iustas res possident precipue debent ne lites et inimicitie inter heredes post obitum eorum fiant. quod melius esset modicum vel nihil heredibus post se relinquere quam lites et odia ex his generare. Quia graviter isti patres peccant qui iniustas res suis heredibus relinquunt. et quomodo filij conquerentur de talibus parentibus patet infra quod dicitur. **N**. exemplum ibidem. Item hoc idem querere septimo. **O**. exemplum ibidem. **H**. **S**eptimi sunt qui contra hoc preceptum faciunt qui inhonorant patrem spiritualem puta sacerdotem et confessorum: qui te de fonte baptismatis regeneravit. Unde Johannes. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: non potest introire in regnum dei. Item qui tibi per sacramentum eucharistie divinum alimentum ministrat. unde Johannes. vi. Caro enim mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus: qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in illo. Ergo decet te honorare illum cui ministerio manet deus in te et tu in illo. Item qui sanctis predicationibus et exemplis te instruit et informat. Unde Gregorius in omelia. Plus est verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere: quam ventrem morture carnis terreno satiare. Item Gregorius in dialogo. Nimirum constat quod maius est miraculum predicationis verbo atque orationis solatio peccatorem convertere quam carnem mortuam suscitare. Hunc patrem spiritualem tripliciter honorare debemus

De quarto

Primo em humiliter obediendo in his porissime q̄ de iure teneris plebano. puta cū tibi p̄cipit celebrare tunc celebres q̄ interdicta ecclesie serues: quādo tibi p̄cipit ad ieiunandū ieiunes. q̄ excomunicatos strictissime vitas z penitentiā tibi iniunctā in p̄fessione adimpleas. Omniū em̄ horū trāsgressio p̄dictorum maxime si fiat ex deliberatōe z p̄temptu in ducit peccatum mortale.

De excommunicatione

Quia p̄dicta tria sunt notabilif aduertenda. Primum est quantū ad excomunicatōis sententiam quaz q̄libet xp̄ianus merito debet abhorere: q̄ est duplex. maior scz z minor. Minor separat a sacramentis eccle. qz nullū recipiendū est sacramentū in minori excomunicatōe nec etiā osculū pacis: quā minorē excomunicatōem q̄s incurrit q̄ cito sc̄iēter z cōtra prohibitōem cōmunicat cū excomunicato comedēdo: loquēdo em̄do v̄dendo. z sic de alijs. Et ab ista minorē excomunicatōe potest absoluerē q̄libet sacerdos q̄ habet potestatem sup̄ talē hoīem q̄ possit eum absoluerē a peccato mortali. Et ista absolutio fit solo verbo dicēdo: absoluo te a sententiā excomunicatōis quā incurristi cōmunicando vl̄ loquendo siue comedēdo zc̄. Et ista absolutio p̄t fieri sine sacramēto tali p̄fessione: sic q̄ ille exhibeat se z fateatur se cōmunicasse excomunicato: vel loquēdo vel comedendo. z sic de alijs.

Excomunicatio vero maior separat ab ingressu ecclesie z a cōmunionē fidelium z a sacramentis. Et talis excomunicatio est timēda merito cuiuslibet christiano p̄pter quinque ratōes. Primo quia p̄pter istam talis excomunicatus excluditur a cōsortio omnium christifidelium in terra viuentium. Item a cōsortio dei z beatorum in eterna felicitate existētium. Ergo comparatur leproso q̄ habet morbum infectiuum qui a cōsortio omnium eijcit. Et ideo lepra carnalis ab omnibus ho-

minibus multū timetur: eo q̄ est morbus contagiosus. Et multi sunt hoīes q̄ alias infirmitates potius sustinerēt q̄ lepram: eo q̄ ab hoibus separar. Sed multo fortius timenda est excomunicatio. quia est icrus gladii sp̄ualis q̄ magis timendus est q̄ gladius corporalis. Vñ Augustin⁹ dicit de illo q̄ excomunicat q̄ graui⁹ est hoc illi q̄ si p̄foraretur gladio vel a feris deuoraret siue a flammis exureretur. Secūdo timenda est excomunicatio. qz est valde damnosa. Auferit em̄ homini prem suam de omnibus missis: orationibz z elemosynis: z alijs bonis que fiunt in ecclesia dei: q̄d nō est puum damnū. Quis em̄ digne sufficeret estimare valorē vni⁹ misse. quid tūc de omnibz missis que celebrantur p̄ totum mundū: z de omnibz bonis que fiunt ab omnibz hoibus quoz participatio ex toto carebit z p̄uatus est q̄d dicitur in tali excommunicatione perdurat.

Tertio est timēda: quia ille q̄ excomunicatur sathane tradit. Vñ Augustinus. Omnis christianus q̄ a sacerdote excomunicatur sathane traditur. Et etiā s̄m Henricū de firma. A potestate dei si loqui liceat: z defensione angelozū sanctorū eripitur: z tā in anima q̄ in corpore potestati diaboli traditur. Quarto timenda est. quia excomunicatus est velut membrū abscisum a corpore quod amplius nullius est valoris. Quid em̄ valet manus abscisa a corpore: vel pes vel auris. z sic de alijs. Sic iste excomunicatus corā deo z sanctis eius nullius valoris est. Et sic sup̄ omnia timenda est abscisio membrorū a corpore hominis. sic nihil magis debet timere christianus q̄ separari a corpore christi mystico quod est ecclesia. Vñ Augustinus super Iohānem. Nihil debet formidare christianus q̄ separari a corpore xp̄i mystico: quod est ecclesia. Vñ Augustinus. Quia christus est caput omnium fidelium. z omnes fideles in gratia ex-

precepto

istentes sunt sibi inuicem membra. Sic quando quis excommunicat: tunc a capite. idest a xpo: a membris idest a fidelibus abscondit. Et nullā influentiā diuine grē amplius habet q̄ diu sic abscessus ē h̄ arefcit. ¶ Quinto q̄ excommunicatus ad nihilū valet nisi ad et̄nū ignē: hoc p̄batur ex euāgelio ioh̄is: vbi ch̄s d̄r. Ego sum vitis vera et vos palmites. Sed h̄o excommunicatus similis est palmiti absisso a vite: qui sic abscessus ad aliud non valet nisi in ignē ponat̄ et cōburat. Ex alijs lignis multavtilia possūt fieri: h̄n sic ex palmitē absisso. ¶ Vñ Ezechiel̄ xv. Fili hoīs qd̄ fiet de vite. i. ligno vitē ex oībus lignis nemorū q̄ sunt int̄ ligna siluarū: nunqd̄ tollitur de ea lignū vt fiat opus: aut fabricabit̄ d̄ ea parill̄ vt d̄ ep̄deat in eo quodcunq̄ vas: ecce igni datum est in escā. Et ab illa maiore excommunicatione nemo potest absolueri nisi ep̄scopus vel papa vel aliquis alius de autoritate ipsorū: et talis absolutus est cum miserere et virga. ¶ Qd̄ potestas ecclesie p̄latorū ligā d̄r solū uēd̄a ch̄risto eis tradita habeat magnam efficaciam hoc possumus cognoscere per tale exemplū. Fuit qd̄a comes tholosanus fautor et receptor hereticorū. Et oīs talis ip̄o facto ē excommunicatus vna cum hereticis. Et qd̄am sanctus abbas fuit ad eū missus ad cōmonēdum eum. Qui dñi viro sancto nollet acq̄scere nec excommunicatōem timeret. Sciens vir sanctus q̄ cor puerum non erudit̄ verbis: dixit abbas. Ut tu et tuū videat̄ q̄ infecta sit aīa q̄ excommunicatōis vinclo est innodata: volo mibi apportari albū panē: quo sibi allato dixit. O panis licet tu non merueris tamē vt ī te ostēdat̄ veritatem fidei nostre: et maledictio aīe excommunicatōem non fuant̄. Excommunicate: quo dicto panis q̄ int̄ manū ei⁹ erat candid⁹ mox niger fact⁹ ē. Quē p̄cepit ī duas p̄tes diuidi: et int̄ similit̄ apparuit niger maculosus et corruptus. Tunc sub-

iunxit̄ et sciat̄ virtutē absolutōis. ac cepto pane absoluit eū q̄ in priorē sp̄m et candorē est reuersus. Sciendū q̄ non solū illi q̄ denūciant̄ ī ambone sunt excommunicati: h̄ etiā ī plurib⁹ casib⁹ fin ius canonicum quis incidit ī excommunicatōem maiorem.

¶ In illis casib⁹ q̄b⁹ quis incidit maiorem excommunicatōem.

In quibus casibus incidit quis maiorem excommunicatōem. Rūdeo in multis: ex quibus aliquos causas h̄ exponam. Primo q̄ manus violētas in clericum vel alias in religiosum mittit. Item qui hoc mādat̄ vlt̄ post factum eius nomine ratū habeat. xvij. q. iij. Si quis suadente dia. Secūdo cū q̄s incidit in heresim. similiter receptor hereticorū. Tertio cū q̄s hūanā ecclesiaz non asserit esse caput oīm nec ei tāq̄ capiti obedēdū. Quarto cum q̄s particeps excommunicato in crimine p̄t̄ quod quis excommunicatus est dando et consiliū auxiliū aut fauorē. Quinto qui in articulo mortis aut ob aliquod impedimētum absoluit̄ ab excommunicatōe: et cessante impedimēto nō p̄sentat̄ se. q̄t̄o potēit ei a quo absolui debeat reicidit eādē excommunicatōem. Sexto q̄ incendit̄ vlt̄ frangit ecclesiam vlt̄ subet aut consultit̄: vlt̄ in ecclesia cōmittit̄ aliquod enorme factum vt capiēdo corpus xp̄i vlt̄ destruēdo altare vel crucem vel similia. Septimo cum quis vitur litteris apostolicis p̄ se vel p̄ alios falsificatis. Octauo q̄ scient̄ contrahunt matrimonium in gradibus cōsanguinitatis vel affinitatis prohibitis vel cum monialibus contrahentes sunt excommunicati. Nonō dñi qui inhibent subditis ne vendant personis ecclesiasticis vel molant̄ vel p̄stent̄ vel alia seruitia faciant. Decimo q̄ pedagium vlt̄ thelonium recipiunt a personis ecclesiasticis. et tales non debēt absolui nisi restituant eis que ab ip̄is receperunt. Similiter qui noua pedagia ip̄osuerūt. ¶ Un-

De quarto

Decimo consules ciuitatū rectores et alij potestatem habētes qui faciūt exactio nes in debitas in clericos et ecclesias .si/ militer qui faciunt statuta contra prece/ pra ecclesie libertatem et scriptores eo/ rum et etiam qui seruāt talia statuta et cō/ suetudines et fm ea iudicant. Duodeci/ mo potestates rectores cōsules iudices officiales qui statuta faciūt scribunt di/ ctant: per que quis compellitur soluere vsuras: vel nō reperere ias solutas: aut qui obseruāt illa statuta et fm ea iudicāt. Tredecimo qui impediūt iudiciū cu/ iuscunq; iudicis ecclesiasticū: vlt impedi/ unt volentes recurrere ad forum ecclesi/ asticum in causis ad ipsum pertinenti/ bus. Quarto decimo qui absolutiōem ab excommunicatiōe vel interdicto extor/ quent per vim. nam talis absolutio non valet: et incurrunt nouam excommuni/ catiōem. Quinto decimo qui occasione sententię excommunicatiōis suspensionis vel interdicti late in eos seu suos subditos aut eorū rusticos: dederūt licentiā gra uandi eos iudices qui tulerūt sententiā: vlt iudicis seruos qui literas tulerunt nisi re integra licentiā huiusmodi reuocauē/ rint vlt si aliq; pcesserint vt scz aliq; rapu/ erint de pdictis: si nō reddiderint infra octo dies. Sedecimo qui cogunt cele/ brare in loco interdicto: vlt ad audiēdum diuina conuocans excommunicatos: et in/ terdictis phibens ne moniti exeant ec/ clesiā. Decimo septimo suspensiu vel inter/ dicti si moniti a celebrante missam non exeūt ecclesiam sūt excommunicati: et p absolu/ tiōne ad papā mittēdi. Decimo octauo insecutor cardinaliū seu epozum. vel hec/ mādans: vel ratū habēs vlt soci? existēs excommunicati sunt. Idem de his qui impedi/ unt visitatiōnes monialium: nisi moniti destiterint. Decimo nono quicunq; per/ sonas ecclesiasticas aut monasteria vel ecclesias eoz spoliauerint vel alias iniu/ ste grauauerint p eo q non elegerūt illū p quo rogauerunt. Item vicesimo reli/

giosi qui sine licentiā speciali pprii sacer/ dotis solēpnizauerunt matrimonia aut administrauerūt eucharistiaz: seu sacre/ vntionis vel baptisimatū sacramenta. Item vicesimo primo religiosi qui exco/ municatos a canone absoluēūt i casib; non pcessis eis dē. aut absoluēūt a sen/ tentiis p statuta puincialia seu synoda/ lia pmulgatis. Item religiosi qui alios a penaz culpa absoluēūt. Idē d clericis et religiosis inducētib; aduocēdū: iurā/ dū: aut pmittēdū de eligēdo apud eos sepulturā: vel vltiam electā vltimus non mutant. Item religiosi qui temere vbiq; q; habitū sui ordinis deponūt. In sup/ monach? mittēs iuxta se habitū suē reli/ giōis ad saltandū vel hmoi: lz statim re/ sūptur? si sit corā laic? excommunicat? ē. si corā clericis tm: nō. vt pz ne clericū vlt mona/ chū seclariū negocijs. ca. vt piculosa li 6. Item religiosi qui infra septa monasterij sine licentiā arma tenēt. Item religiosi q cō/ fitentib; sibi nō faciūt psciaz d decimis soluendis sūt suspensū a pdicatiōnis offi/ cio: donec si cōmode possint faciāt eis psciam. Et si interim pdicant excommuni/ cati sunt. Item de religiosis qui nō suant in/ dictū qd mater ecclā seruat. Item religio/ si qui pferūt se ad curias pncipū: vt infe/ rant dāna suis plar?. Item d religiosi q dicūt aliqua pba in sermonib; vel alibi vt retrahāt audietes a solutiōe decimarū. Item religiosi sicut et canonici regulares archidiaconi decani ppositi plebani et alij clerici psonatus hntes: aut etiā qui cūq; psbyteri qui audiūt leges aut phi/ sica. Item mulieres q dicunt vulgariē begine: et religiosi qui fouēt eas i illo sta/ tu sūt excommunicati. Item religiosi q accedunt ad studia sine licentiā suoz platorū. Item re/ ligiosis pcpit sub virtute scē obediētię sub interminatiōe maledictionis eterne nei sermonib; suis plar? suis detrahāt vel retrahāt alios ab ecclesiaz suarū fre/ quentatiōne. vel indulgentias i consu/ ras pnūciēt: et ne retrahant testatores

Restitutio debitis aut legatis mactibus
ecclesijs factis: nec legata vel debita aut
male ablata incerta sibi vel sui ordi fra-
tribus vel pueris in aliorum iudicium fieri vel
erogari precaret nec absoluat queque in casu
bus reseruat pape vel episcopi vel prelati
hominis: ut de puille. relig. in clementinis
Item sacerdotes qui sepeliunt in cimiterijs
reiterdicti corpora defunctorum in casu
bus non concessis a ture: vel qui excoicatos
publice aut noiatim iterdictos: aut vsu-
rarios manifestos sepeliunt. excoicati sunt
Item sacerdos qui recipit oblatioes ma-
nifesti usurarii est suspensus ab executione
officij donec satisfaciatur arbitrio episcopi Item
de ingressu religionis symoniae qui dant
vel qui recipiunt excoicati sunt. Et sic de alijs
pluribus casibus que in iure iuenire poteris

De excoicatione minore.

Quoniam de peccato eorum qui
contemnunt minorem excom-
municatorem et ideo non timent co-
municare cum excoicatis. licet comuni-
cando maiorem excoicationem incurant.
Notandum quod ille qui coicatur excoicato.
primo peccat in seipsum quia non cauet sibi
ab ipso qui habet morbum contagiosum
in quo videtur minus amare animam suam
quam corpus. Quod si sciret se incurere lepra
corporis propter comestionem vna vel lo-
cutonem: et sic de alijs. quanto citius accederet
ad excoicationem: cauet sibi ab excoicato-
rum participatone. Sed lepra anime quasi in-
currit non curat quod tamen periculosior est quam
corporis. Item temporalia preponit ta-
lis anime sue: quia si prohibitorium sibi esset sub
pena vnius floreni ne loqueretur illi ex-
communicato caueret sibi a damno tem-
porali in quantum possibile esset. Sed ta-
men de gratia christi et de anima sua non ti-
met. Secundo peccat in eum cui com-
municat. quia cum ipse sit infirmus vsque
ad mortem: ipse aufert ei remedium.
vel saltem minus efficaciter reddit dum
confusionem ipsius minuit per quam cor-
rigi debuit. Eccles. 4. Et confusio ad-

ducens gloriam. psal. Imple facies eor-
um ignominia. et queratur nomen tuum
domine. Tertio peccat etiam in eum pro-
cuius iniuria excommunicatio lata est:
quia aufert ei rem suam: id est emendam
et satisfactionem. quia talis excommuni-
catus deberet cogi per talem ruborem
et recundiam ad satisfaciendum proxi-
mo leso quam satisfactionem ille impe-
dit qui ei sic participat. Quarto peccat
etiam in patrem spiritalem cuius senten-
tia contemnit. Quinto peccat etiam in
deum quem in ministro suo contemnit.
Ipse enim potius priuari amat mensam
dei: id est altaris sacramento quam mensam ex-
communicati: et potius amat societatem
excommunicati quam filiorum dei. ideo me-
rito in inferno erit socius diaboli. quod si alius
quis pertinaciter participat excoicatis:
mortaliter peccat. **Q**uoniam
in quibus casibus quis licite coicatur seu par-
ticipat excoicato. Respondeo quod in quibus
casibus. Primo quando quis loquitur ei in
his que pertinent ad absolutorem vel alius
as ad salutem anime: et alia verba incidenter
interponat ut magis proficiat. Secundo
quocumque aut orator. id est causa orationis
vadens: aut peregrinus aut viator: vadens
in terra excoicatorum de uenerit ubi non
possit emere vel non habet ubi emat: ta-
li datur licentia ab excoicatis accipiendi
propter necessitatem. Tertio versus exco-
municati excusatur a participatione cum
viro suo excommunicato. Quarto filij
excusantur a participatione patris exco-
municati. Et hoc intelligitur secundum Basilium.
de filiis qui adhuc sunt in potestate pa-
tris et commensales patris. Alij vero fi-
lij extra domum patris existentes: non
excusantur. similiter serui et ancille qui an-
te excommunicationem fuerunt in seruitio
illius domini excommunicati. Quinto propter
ignorantiam: cum quis ignorat illum esse excoi-
catis. Quid autem si sciam habitu aliquem
esse excoicatis: factu non aduerto et com-
munico ei. Respondeo secundum Basilium. Si hoc fa-

Sequarto

cio subito non aduertendo: credo q non
 pecco nec excommunicatorem iudo. **Q**
Uerit vtr si excommunicatus intret eccle-
 siam alij teneantur exire. **R**ndeo scdm
Ray. si manifestu est illu ee excommu-
 nicatum etiā alij exire tenentur vl pau-
 raē q ille exeat. xi. q. iij: sicut ap lū. **Q**uid
 si excommunicatus intrat ecclesiam et sacerdos iam
 incepit missam. **R**ndeo fm Ray. si est
 occultu: non debet dimittere officiu. **S**i
 vero est manifestu, moneat eum publice
 vt exeat. **E**t si quidē non vult exire et sa-
 cerdos non inchoauit canonē: nō debet
 pcedere sed debet dimittere. **S**i vero p-
 us q ille intraret ecclesiam vel p us q sa-
 cerdos eum videret iam canones incho-
 auit: debet sacerdos pcedere in officio:
 ita tamē q finito canone vel sumpto sa-
 cramento anteq dicit comunione mo-
 neat illum q exeat. **Q**uod si non vult:
 potest sacerdos eum eijcere: et si non po-
 test reijci: in sacristiam rediens dicat cō-
 munionem et reliqua que post canonem
 restabant. **Q** **U**eritur si quis
 assurgat vel reuerentiā exhibeat alicui
 excommunicato: vl inclinēt se salutanti
 se: aut moneat labia quasi resalutans
 eum cum tamē nihil dicat: quid d illo?
Respondeo scdm **B**uil. non incurrit ex-
 comunicatōem: quia pene non sunt ex-
 tendende sed restringēde. **U**nde q ver-
 bo salutatur ab excommunicato non de-
 bet eum resalutare sed dicere pōt deus
 vos vel te emendet et hmoi. **S**ciendum
 q qui scienter ab excommunicato mu-
 nus recipit inducendus est: vel q in p-
 os vsus conuertat. **U**el etiā benefa-
 ceret si ad ruborem inducendum excom-
 municato remitteret. **I**tem vtrum exco-
 municatis possit aliquid dari? **R**ndeo
 fm **B**uil. q pōt causa humanitatis et in
 sustentatōe vite. scz qn indigētes sunt: et
 hoc intellige solū quo ad necessaria vite
 vt alimēta: vestes et hospitia. **S**ic tamē
 q p hoc nō dimittat laboraē p abso-
 lutōe. **S**ecū perat alia vt cōsilia: vt secu-

rim vl fossorū et hmoi: que non sunt eis
 pcedenda. xi. q. iij. qm multis. **S**z qd si
 vir vocat excommunicatū ad mēsam nunq d v-
 oz poterit ad ipam mēsam comedere?
Rndeo fm **B**uil. credo q non. tū pote-
 rit ad aliā mēsam i eadē domo ita remo-
 te q merito possit dici q nō comedat si-
 mul. **Q**uid si i aliqua domo hospitatus
 sum ad mēsam et supueniat et ingerat se ex-
 comunicatū: nūqd teneor surgere? **R**ndeo
 fm **B**uil. **S**i ē publicū excommunicatū: te-
 neor surgere: nō obstāte cuiuscūq scan-
 dalo. **S**i vō ē occultū et nō possuz sine ei-
 nota: nō teneor surgere. **S**z supuenien-
 te publico excommunicato an ego teneaz exire
 de domo. **R**ndeo fm **B**uil. nō: imo et q
 si scio publice excommunicatū receptū ee in ali-
 qua domo possum ibi hospitari si sit tā-
 te capacitatis sic q possū comunione vt
 tare. **N**ā licet mihi cū excommunicato in
 eadē camera comedere. h nō in eadē mē-
 sa. **S**ilr nec i eodē loco iacere. **Q**uid si
 veniā inuitat ad aliq d festū vl pūtiū:
 et inuenio ibi publice excommunicatū: teneor re-
 cedere. **R**ndeo q sic: nec debeo ibi epul-
 lari lz sedeat ad aliā mēsam. qz oēs talitē
 cōueniētes ad festū vl cōuiuiū sil inuicē
 cōmunicare dicunt. **Q**z aut snia platoz
 valde horrenda est et contemnentī val-
 de piculosa. ex hoc patz. quia constitu-
 it eum i inimicitia dei. **U**n exēplū legit
 q **B**reg^o papa nō qndā dicitur excommu-
 nit. **Q**ui cū ptemneret excommunicatōez pa-
 per tunc miraculo dei a conte q nūdifica-
 runt sup domū ei recesserunt: et nūdum
 transtulerunt ad domum alteri. **Q**d
 vidit dicitur contumax et ammonit a co-
 gnatis suis q h idē cōsiderauerūt i cico-
 nijs. postea hūiliauit cor suū perēs abso-
 lutōem. **E**t q cito absolutus fuit a snia il-
 la tunc dicitur a conte redierit et nūdū suum
 supra domū suā reportauerūt. **I**te ali d
 exēplū. legit q i ecclesia scil Vincentij
 martyris multi passerēs solebāt irraē
 et ecclesiam fedare et diuinū officiu ipe-
 ditē. **E**um aut non possent excludi: eps illi?

loq̄ eos excoīcauit mortē commūnās eis
si ecclesiam deinceps intrarēt. Quī ab ec-
clesia recedentes nunq̄ oīno ecclesiam
intrauerunt: imo si aliquis aliquem ca-
piat & violent in ecclesiam ponat: statim
moritur. ¶ Item sciendum cum quāto
conatur diligentia confessionē & penitē-
tiam tibi impositam debeas adimplē:
q̄ negligentia & contēptus penitētie iniū-
cte facit confessionē p̄cedere non valere.
¶ Unde in hoc casu sicut in alijs quattu-
or casibus infra scriptis confessio est tibi
iteranda. Pro quo sciendum q̄ sūt q̄rtu-
or casus communes & visitati i q̄bus do-
ctores dicunt confessionē eē iterādam.
¶ Primus ē p̄t̄ enormitatē scelerū ob
quā oportet peccatōrē ad sup̄iorē remit-
ti q̄ confessionē remissi audire debet & ab
soluere: nisi malit alteri committere. tūc
talīs peccator tenetur illa peccata reite-
rare p̄ quibus missus ē ad sup̄iorē p̄
absolutōe. S̄z p̄mus confessor d̄z eum
absoluere ab illis a q̄bus potest: nisi q̄st
tens excommunicatus sit maiori exco-
municatōe q̄ tunc a nullo p̄cō p̄t̄ ab-
solui talis confitēs nisi ante sit absolutus
ab excommunicatōe: q̄ scōm doctores
absolutio ab excommunicatōe debz p̄-
cedere absolutōem p̄cōz. ¶ Secundus ca-
sus prop̄t̄ ignorātiā sacerdotis: v̄t po-
te quādo sacerdos ignarus est: queren-
dus tunc ē sacerdos qui sciat ligare & sol-
uere: & cum hoc discernere differentiam
p̄cōz: & ei iterum confitēdum ē v̄t li-
cētia prop̄t̄ij sacerdotis vel auctoritate su-
perioris. Ex quo patet q̄ illi seip̄os de-
cipiunt qui ignaros & illiteratos sacer-
dotes querunt. ¶ Tertius casus est si
p̄fessio nō fuit itegrā q̄ scient obticu-
it aliq̄d mortale peccatū: aut etiam si ac-
cessit cū voluntate animō v̄tteri? peccādi
¶ Quartus si p̄t̄psit v̄t negligit satisfā-
cere: & oblit̄ ē satisfactōem sibi iniūctā:
Nā si sciret eā implere velleret cū p̄a p̄ri-
tōer cū bono p̄posito p̄fessus eēt: n̄ oportet
reiterare p̄fessionē. Et itelligunt illi

duo v̄tīmī casus quādo mutat sacerdo-
tē. Si autē ad eundē sacerdotē reuertit̄:
tūc distinguendū est. q̄ aut recēter ac-
nouit̄ cōfessus est: aut iā de memoria
sunt elapsa ab ip̄o sacerdote p̄pter diur-
nitatē t̄p̄is. in primo casu. s. q̄n peccata
p̄fessa adhuc sunt in memoria sacerdotis:
tūc nō tenet om̄ia reiterare: s̄ solum
illud peccatū q̄d scienter obticuī. v̄t eti-
am illā fictionē q̄ cū voluntate ampli-
peccandi ad p̄fessionē accessit. Sed in
casu secūdo. s. quādo peccata sunt elap-
sa a memoria sacerdotis: tūc tenet om̄ia
reiterare etiā si decies esset p̄fessus &
sp̄ aliquod peccatū scienter obticuīset:
tunc oēs iste p̄fessiones sunt reiterande.
q̄ p̄stenti v̄nū peccatū mortale non dis-
mittit̄ a deo sine alio. Versus. Larga
dei pietas veniā nō dimidiabit. Aut to-
tum aut nihil te lachrymante dabit.

¶ Casus papales.

Qui man⁹ violentas mittit in cle-
ricum vel religiosum. vel q̄ mā-
dat. vel factū eius noieratū ha-
bet: excommunicati sunt & mittēdi ad pa-
pam. ¶ Itē incendiarij vel fractores eccle-
siaz seu locoz religiosoz aut cimiterioz
excoīcati sunt ip̄o facto: & a n̄ denūciatio-
nē ab ep̄o absoluuntur: post denūciatōes
nō nisi a papa. ¶ Incendiarij aliaz domoz
nō religiosaz excoīcandi sunt. Si ergo
excoīcati sunt & denūciati mittuntur ad
papā. ¶ Itē de ingressu religionis symo-
nface q̄ dant v̄t q̄ recipiunt: mittunt ad
papam. ¶ Itē q̄ p̄hibent excoīcatis & in-
terdictis ne moniti exeant ecciam om̄es
excoīcati sunt & mittēdi ad papā. ¶ Itē
qui grauāt eos q̄ tulerūt l̄niam vel dāt
licentiā grauādi eos q̄ tales litteras tu-
lerūt ad papā. vel eos quoz occasione
sunt plate l̄nīe. ¶ Item q̄ falsificāt bullā
vel trās aplicas. ¶ Itē clericus p̄ticipās
sciēter & sp̄ote excoīcato a papa in diu-
nis excoīcatus est & mittēdus ad papā

¶ Casus episcopales

Blaspheatores dei & scōm. ¶ Itē

De quarto

fractores votoru. Item periu^r scienter in iudicio. vel etiam q̄ recipit iuramentuz illi^r que sciuit false iurare. Item falsus testis in iudicio. Item sortilegi: z q̄ demones inuocant pro furto manifestando. Item q̄ carminant homines vel pecora vel q̄ crediderunt eisdem carminib^z: z fecerunt se scienter carminari: z sic de alijs diuinationib^z quibuscuq^z. Item qd̄ de florat virginem. Item q̄ committit adulterium. Item q̄ committit incestu cum consanguinea: z si committit cū consanguinea uxoris sue: a modo nō p̄t petere debitū ab uxore: sed tenet reddere Item q̄ peccauit cū paganā vel iudea. Item q̄ peccatū contra naturā commisit cū se ip̄o vel cū alio vel cū bruto animali coeuit. Item q̄ contraxit matrimoniu post votū castitatis emissum. Item q̄ contraxit matrimoniu post sponsalia cum alia Item q̄ clam destine contraxit matrimoniu vel contra interdictū ecclesie. Et nota q̄ clam destina matrimonia duob^z modis fiunt. Uno modo cū occulte z sine presentia testiu contrahūt: ita vt exinde legitima p̄batio non appareat Alio modo dicunt clam destina cū sine solēnitatib^z contrahunt p̄sueris i facie ecclesie. Ideo at clā destina p̄iugia p̄hibent. q̄ si talit^r contrahētes discordes fierēt. z cohabitātib^z uicē nollēt. ecclesia eos cōpellē ad cohabitādiū neq̄ret: id̄ necesse ēi facie ecclesie p̄bere: z vt an̄ for̄s ecclesie matrimonia contrahāt Item q̄ vl^r q̄ p̄curauit aborsum vl^r sterilitate siue i se siue i alia. Item oppressores filiorū ex p̄posito sine conatu Item parētes q̄z negligentia p̄ ueri an̄ baptismū decedūt Item mulier q̄ cōcepit a non suo viro legitimo. que vir credēs filiū suū i p̄iudiciū alioz heredē instituit. Item q̄ illicitē p̄curat q̄ vir nō p̄t cognoscere uxore suā Item q̄ machinat^r ē i mortē legitime sue: z eōuerso. Item q̄ cognouit mortale p̄secratā vl^r n̄ p̄secratā: siue fuerit h̄go siue nō Item mulier cognita a viro religioso Item ille q̄ peccauit cū ea quā baptizauit

vel cuius cōfessionē audiuit. Item qui baptizauit puerū propum absq̄ necessitate: vel tenuit ad baptismū seu p̄firmationē. Item clericus seu p̄byter cui^r negligentia furtū sublatum est ab ecclesia. Item sacrilegi qui furtū cōmittunt in locis sacris. Item violatores ecciarum seu cimiterioz p̄ effusionē sanguinis vl^r seminis Item qui cum aqua b̄ndicta vl^r chrismate vl^r baptismate vel cum eucharistia vl^r alijs sacris vel sacramētis maleficia exercent. Item qui credidit hereticā p̄auitātē absoluedus est quo ad peccatū. h̄ nō ab excoīcatōe nisi a papa vel eius licentia. Item symoniacus in b̄nficio non curato. h̄ post resignationē quo ad peccatum: h̄ nō quo ad dispensationē. Item qui celebrauit excoīcatus quo ad peccatum: sed nō quo ad irregularitātē. Item qui celebrauit in altari non p̄secrato vel sine sacris indumētis vel non ieiunus. Item ordinatus ab alieno episcopo sine licētia p̄rii episcopi quo ad peccatū Item clericus p̄ saltum p̄morus quo ad peccatum: h̄ non quo ad dispensationem. Item qui luxurauit in ecclesia maxime p̄secrata. Item qui cōtra mandatū episcopi sepeliuit corpora excoīmunicatorum vel manifestoz vsurarioz. Item vsurarius cuius peccatum nō dimittit nisi restituat ablatum. Item om̄is publicus criminofus. Item qui cōfecit falsum instrumentū. Item raptores mulierum. Item falsarij litterarum vel monetarum. Item om̄is homicida uoluntarius vel casualis. Volūt tamen dñi decanus z capitulū bambergē. q̄ homicide z opp̄ssores filioz voluntarij et ex p̄posito mittant ad papam z ad sedem apostolicam: p̄pter horrorem criminis in terrorem alioz: non tamen p̄pter necessitates iuris. Versus de casib^z papalibus. Ad papam feriens clericum. falsarius. vrens Ecclesiam. symoniacus celebrare ligatus Iussu p̄elati nolens exire ligatus. Versus de casib^z

precepto

episcopalis. Qui facit incestum: de-
florans. aut homicida. Sacrilegus. pa-
tris percussor. vel sodomita. Et voti frac-
tor. piurus. sortilegusque. Suscipiens fur-
tum. faciens symon. ordine saltum. Fal-
sum testificans. partum qui suffocat ei?
Raptor. adulterium. dans toxica. vel
fenerator. Accumbens pecudi. pueri ne-
glector alendi. Qui propum tradens
dominum mactare videtur. Furtum susci-
piens. es doris et ecclesiarum. Si quis
commisit maleficia cumque sacratis. At-
que heresis fautor. rapiens furtim sacra-
mentum. Si quis maiori manet ex ana-
themate vincus. Pontificem querat.
necnon qui miserat ignem.

De ieiunio. **O**
bedire etiam debet libere pre-
lato suo quilibet quoad quocumque pi-
cipit ieiunare sub precepto. quia
quocumque transgressus fueris ieiunium quod est
sub precepto ecclesie scilicet et sine causa et
ex contemptu peccas mortaliter. Secus
est si ex causa rationabili solueris ieiuni-
um. Unde queritur de pauperibus et
medicantibus: utrum obligentur ad ieiu-
nium ecclesie. Respondeo secundum Tho. se-
cunda secunde. q. c. lxxij. Si possunt habere
rationem simul que sufficeret ad unam come-
stionem non a ieiunio excusantur. Similiter
et quando propter precedentem inedia ieiu-
nium ferre non possunt. Ex isto possumus
elicere quod isti potius ad ieiunium obligantur
qui habent sufficienter comedere et bibere
et etatem et vires ad hoc. Quid de pere-
grinantibus et laborantibus? Respondeo secundum
Thomam ut supra. Si peregrinatio et la-
bor commode possunt differri vel diminui
absque detrimento: non sunt propter hoc iei-
unia ecclesie dimittenda. Si autem immi-
near necessitas multum laborandi vel ma-
gnas dietas faciendi: si simul cum hoc non
possunt ieiunia observari: non obligatur
homo ad ieiunandum. Videtur tamen in
talibus esse recurrendum ad superioris dis-
pensationem: nisi forte non esset consuetum

quia prelati dissimilantes videntur anue-
re. **R** **Q**uid de mulieribus pregrnantibus
et lactantibus? Respondeo si necessitas
debilitatis corporalis impedit eas: non
tenentur ad ieiunium. imo si timeatur proba-
biliter de periculo earum vel abortu non solum
potest sed tenentur solvere ieiunium. sic Guil. ponit.
utrum uxores propter prohibitionem viro-
rum debeant dimittere vota: non tamen ieiunia ab-
ecccia constituta. quia deo et ecclesie prelati est obedi-
endum que hominibus. sed ieiunia que
voluissent sponte illa premittere possent
propter prohibitionem viro-
S **E** **C** **A** **D**
dum quod quilibet ad prompte obediendum
suis superioribus merito debet induci pro-
pter tres prerogativas ipsius obedientie.
Prima est. quia obedientia est via certa
salutis eterne. quia sicut per inobedientiam
homo fuit expulsus a gaudiis paradisi:
ita per obedientiam certitudinaliter
oportet illuc redire. Unde figura hu-
ius legitur de tribus magis qui per ali-
am viam reuersi sunt in regionem suam
ut exponit Grego. Secunda quia obe-
dientia est schala regni celestis et felicitatis
eterne. Insuper est etiam clavis eter-
ne iocunditatis. quia sicut nobis per inobe-
dientiam aditus eterne iocunditatis clau-
ditur: ita e contrario per obedientiam no-
bis aperitur. Tertia est quod prelati est
in loco dei: et ergo subditus debet habere
prelatum quasi vicarium dei. quia tan-
tam mercedem obedientie accipiet qui pre-
lato obedit in honore quod iubere si deo in
hoc obediisset. Unde et eis dicit dominus
Luce. x. Qui vos audit me audit: et qui
vos spernit etc. Unde etiam prelatos dominus
nominat deos: Exo. xxij. Dominus non de-
trahes. Unde subditis murmurantibus
moyses dixit Exo. xvi. Non contra nos
est murmur vestrum: sed contra dominum
Ergo contra prelatos non est murmuran-
dum. sed eis humiliter obediendum sicut
domino. Unde Bern. Quicquid vice dei pre-
cipit homo quod sit certum non displicere
deo: hoc non est accipiendum quasi prelati

De quarto

plac homo: s̄ quasi deus. ¶ Sec̄do patrem sp̄ialem honorare debem⁹ sibi de bitū iusticie integraliter psoluēdo. vt vī delicti sacrifices qñ fuerit sacrificandū. et decimā prestes de oibus bonis tuis et etiā sibi psitearis qñ fuerit psitendū

¶ Querit q̄uo decime et talia sunt soluēda. Respondeo s̄m Guil. lugdu/
nenē. q̄ de meliorib⁹ sunt soluēda et non de deteriorib⁹. Vñ Eccl̄i. xxxv. Noli offerre munera praua: nō em̄ suscipiet illa. Itē Numeri. xvij. Oīa que offert⁹ de decimis optima et electa erūt. Item de bent etiā solui absq̄ mora. vñ Exod̄i. xxiij. Decimas et p̄mitias non tardabis offerre. Item integre sunt etiā soluen de hm̄oi. vñ Eccl̄i. xxxv. Bono animo gloriā redde dō: et nō minuas p̄mitias manū tuaz. Sed hic pauci sunt q̄ decimas sp̄ote et integre soluūt: cū tamen sit p̄ceptū Malachie. iij. Inferte om̄es decimas in horreū meū. Seruātes at̄ illud p̄ceptum in q̄tuor remunerantur.

¶ Primo remuneratōe temporalī: que est abundātia rerū. Secūdo remuneratōe corpali: que est sanitas corporoz. et de his duob⁹ dicit Aug⁹. Si decimas dede ris nō solum abundātia fructū recipi es: s̄ etiā sanītatē corpis consequis. Tertio remuneratōe sp̄iali que ē ad p̄tio p̄mitoz et peccatoz venia. de his duob⁹ dicit Aug⁹. Qui sibi vult eternum p̄m̄ium p̄parare ac peccatoz veniam p̄mereri: decimas reddat. Vñ legit̄ exēplum. Miles quidā in dādis decimis erat deuotissimus. habebat aut̄ vineā quandā que solebat ferre annuatim decem carrucas vini. tpe v̄co quodam dicit nisi vnam carrucā vini. Quo viso dixit miles. quod meū erat dominus mihi abstulit: ego illi portionem suā nō auferam. s. decimam p̄tem de decē carrucis: vade et da sacerdoti hanc carrucā quod et factum est. Eodem tempore fra ter militis sacerdos quidam transiens vineam p̄dicatam refertam vuis

inuenit. Et arguens fratrem de tāta negligentia collectōis vuarum quare tam diu cū collectura tardass⁹. Et miles est mabat eum loqui talia ex quadam sub/ sannatiōe. Tūc dixit sacerdos seriose vi neam vuis esse plenissimā. Et sic inuen tum est q̄ vberiores fructus tūc habuit q̄ habuerit aliquo āno preterito

¶ Tertio honorare debemus patrem sp̄ialem et honorē et reuerentiā exhibēdo. et de hoc scribit̄ Eccl̄i. vij. Honorifica sacerdotes et da eis p̄tem vt mandatum est tibi. Sed ve illis q̄ sacerdotes nō honorāt: s̄ ipsi detrahūt et infamāt qui rursus crucifigūt filiū dei in semet ipsis: vt ait ap̄ls. Nā quotiēs sacerdoti vel religioso detrahis totiēs spineam coronam capiti ch̄isti imp̄mis. quia ip si sunt caput et superior pars eccl̄ie mili tantis. Quotiēs autem ip̄is iniuriā facis totiēs ip̄m x̄pm clavis p̄figis. Quotiēs eis p̄uitatus fueris totiēs in faciem x̄pi p̄spuis. quotiēs ip̄os exosos habueris vel dicta eoz exprobraueris: totiēs lancea latus x̄pi trāffigis. Unde cū x̄ps ostēdere voluerit quātum istud peccatum detestetur: declarauit hoc in pena insolita quā dathan et abyron p/ tulerunt dū eos viuos terra absorbu it p̄ eo q̄ ip̄is sacerdotibus insultauerūt et ignē alienū obtulerūt. Ex quo patet q̄ sacerdotes ab om̄ibus merito s̄t honorādi p̄pter tria. Primo p̄pter tuā vtilitatem. quia per absolutōem te a peccatis purificant. et per sacramēta in eē gratie te cōfirmant. et regnum celozum per clauem suelinguē tibi aperūt et reserāt

¶ Secūdo ratione dignitatis: que tāta est q̄ suum creatorem mirabiliter creat. et pro humana salute immortalem hostiam consecrant. Tertio ratione potestatis. quia iram dei per oblatōem suā placant. et manū dei ad v̄lascendū erectam quodāmodo immobilitant virtute oblationis pro te facere. Unde auctoritas. Sacerdos est sigillum dei: clauis

ger celi: os ecclesie: sepulchrum xpi: an-
maruz medicus: dignior angelis: gall⁹
excitans clamore suo a somno peccati.

Quod pater est honorandus triplr

Patrem celestem. scz supernaturalē
idest ipm deum ptem omnipo-
tentem honorare debes triplici-
ter. Primo in seipso. Secdo in vnico ei⁹
filio iesu chzo. Tertio in eius matre vir-
gine benedictaz gloriosa. In se siquidē
debes honorare celestem patre triplr.
Primo sibi p omnibz beneficijs tam
donis naturalibz qz gratuitis deuoras
z iuges gratiarum actōes referendo. ad
quod exequendū te monet scriptura p/
pheta dicente. Benedicā dñm in omī
tpe. Ad hoc etiaz te monet tota natura
Videmus em q auicula statim cātant
z creatorē suū laudant cū in auroza lucē
z diei diuinū beneficium sentiunt. Val-
de autē est absurdū qz ibi obmutescat crea-
tura rationalis vbi deo plaudit creatu-
ra irrationalis z iubilat. Ad hoc etiaz te
excitat natura tua ppria. nam in corpore
humano formauit natura tot mēbra vt
dicunt phisici: quot sunt dies in anno.
Vt ex hoc rationali instinctu informet
vt nulla dies trāseat sine laude diuina z
gratiarū actione. **S**ecūdo modo ipm
patrem supnaturalē honorare debes
omnes actōes tuas cogitatōes z affecti-
ones in suam laudem et glām referēdo
Ad hoc hortatur nos aplūs cum dicit
Colocen. iij. Omnia quecūqz facitis in
verbo z opere: omnia in nomine domini
nostri iesu chzi facite. Omnia scilicet ve-
stra dicta vel facta z cogitata in ei⁹ glori-
am z honorem referendo. Et ex hoc tue
actiones non censentur hūane: sed poti-
us celicez diuine: quia celicam formam
spis imprūis quando in eis solum di-
uinum honorem intendis. **E**cōtra do
maximam iniuriā irrogat qui in suis
actibus intendit ostentatiōem propriāz
aut complacentiā humanam. **E**xēplū
de illo qui arborē fructiferā planta-

uit in horto suoz alius sibi pvolentiam
surripit z i horto pprio reponit. Naz ar-
bor fructifera est bona voluntas per di-
uinam gratiā irrigata z fecundata: que
tot fructus bonos pducit: quot act⁹ ho-
nos z meritorios elicit: quā tunc de hor-
to dei euellimus z in hortū diaboli tran-
splantamus quando de actibus virtuo-
sisz de alijs donis nobis diuinitus cō-
cessis superbim⁹ z nobis ipsi ascribim⁹:
vel p eorum recognitiōem do laudes de-
bitas non referimus. **T**ertio ipm ho-
norare debes eum p omnibus z sup om-
nia diligendo. **A**d quod potissime mo-
ueri debes ex eo qz tantis amoris bene-
ficijs te diligendo dorauit z puenit: nā
cū nō esses de nihilo te creauit. **C**ū p/
ditus esses: te propo sanguine redemit
vt beatus esses: z seipm i laboris tui p/
miū repromisit. **S**en. xv. Ego ero mer-
ces tua magna nimis. **I**deo autē fm
Aug⁹. **T**e tam multiplici dilectione p-
uenit vt oēm ingratiūdinem z tepidita-
tem sui amoris in corde tuo excluderet:
vt si quādoqz piguisset amare: iaz non
pigeat reamare qd aut deo sit multū ac-
ceptum eū diligere z laudem ei⁹ in om-
nibus querere: z ei in omnibz tam in p/
speris qz in aduersis semper gratiarū a-
ctiones referre: z insup ipi homini mltū
vtilēz salubre patet per illud exemplūz
Legitur qz quidam monach⁹ ordis ci-
sterciēn fuit. **C**ui⁹ p rube mlti sanabāt i/
firmi: maxime ex contactu vestimentozū
eius. **Q**ui cū interrogaretur ab abbate
que esset virtus miraculozū. **R**espon-
dit nō pre ceteris fratribz laboro ieiuno
vel oro. sed hoc cū scio qz extollē me
non pōt pspcritas nec frangere aduersi-
tas. **C**ui abbas. **N**ō turbauit qz mi-
les quidam nuper grangiam nostraz in-
cendit. **R**espondit non. **T**otū em deo
commisi si modicū habeo cū gratiarū a-
ctione recipio: si multum itez grās ago
Et cognouit abbas qz virtus tantozū
miraculozū esset amor dei: z contemp⁹

rerum terrenarū. **X** **C** Patrē celestē se-
cundo modo honorare debes ī filio ei?
bñdicto vñico domino nostro iesu ch̄o
z hoc tripliciter. Primo saltem semel in
anno ipsum ad tuum hospitium iuitā /
do. **S**cias autem q̄ quoties deuote cō-
municas: totiens ipsum ad tuum hospi-
tium iuitas. **S**ciendum q̄ quilibet
fidelis postq̄ ad annos discretionis p̄-
uenerit confiteri tenetur omnia peccata
sua: z cōmunicare saltem semel in anno
sc̄: ī pascha: nisi de consilio sui sacerdot̄
vel p̄pter aliam causam rationabilē ad
temp̄ abstinēat: vt patet extra de peni.
z re. ca. **Q**uis. **E**t q̄cunq; saltem semel ī
anno non cōmunicando statutum eccle-
sie pertinaciter violauerit peccatur̄ mor-
tale incurrit. **S**ecundo vt eius filius be-
nedictus ī sacramento altaris q̄libet chri-
stianus ad minus semel ī die libent̄ vi-
deat missam audiat: qz ex illa visio tri-
plex solatium hōi puenit. **P**rimū est de
peccatis cōpūctio. **E**xēplū de petro: q̄
statim visu xp̄i post negatōem compū-
ctus fuit. z seipm̄ hūiliter recognouit.
Et s̄l̄r quoq; contigit ex deuota contē-
platōe sacramenti q̄ peccator compū-
gitur: z peccata sic ei dimittunt̄. **E**xem-
plū de publicano: qui in contritiōe vera
dixit. **D**eus p̄pici' esto mihi peccōri. **S**e-
cundū est q̄ angeli cū eodem hōie solēt
gratāter habitare. z talis homo p̄fici-
tā ī donis sp̄ualibus. sc̄z ī vtutibus q̄ ī
corporalibus. id est necessariis corpor̄.
Tertū q̄ tali hōi ī iudicio coram oibus
gratiarū actio maior a domino referet: et
coram oibus ī celo acceptior familiarior
z dilector erit. **T**ertio quādo cunq; ī
ecclesia vides corp̄ xp̄i ī missa eleuari seu
iua portari: vel et̄ audis nōlam aut cā-
panā ad eleuatōem pulsare: teipsum fle-
xis genibus humiliter: z cum reuerēter
z deuote adores. **I**d est quod hortatur
ap̄l's **Philippē. ij.** In noīe dom̄ om̄e
genū flectatur. zc. **U**nde q̄libet non so-
lum quādo videt corp̄ xp̄i eleuari in

missa: sed et̄ quādo non potest esse ī ec-
clesia p̄ laboribus suis z audit pulsus q̄
fit īfra eleuatōnem corp̄ xp̄i debet ge-
nua sua flectere z deum humiliter inuo-
care. **U**nde legitur exemplū de hoc q̄ q̄
dam mulier a diabolo temptata laque-
um ad suspendiū sibi p̄parauit. **Q**ue dū
cepta conaētur perficere: ecce p̄ eleuatio-
ne corp̄ xp̄i iuxta morem campanel-
lam audiuit. **T**unc illa mulier flexis ge-
nibus deuote dixit. **Q**ue iesu xp̄e fili dī
miserere mei. **E**t ecce mox trabs z funis
suspendij fracti sunt demonibus fugien-
tibus z dicentibus. **Q**uia virtus presen-
tie corp̄ xp̄i te liberauit a temporalī
z eterna morte. **X** **C** Patrē celestē
tertio modo honorare debemus ī m̄re
sui filij benedicti. **Q**ue mater merito ab
omnibus hominibus ē venerāda: qz a dō
donata est in matrem omnibus hominibus
vt ip̄s in omnibus necessitatibus sub-
ueniat. **A** circa cui' adiutorium quattuor
sunt cōsideranda. p̄mo q̄ efficax ad-
iuuat: **S**ecūdo vnde hoc habeat q̄ taz
potēs ē. **T**ertio qualis adiuuat. **Q**uar-
to p̄pter quid adiuuat. z hoc dō. qz p̄
z sc̄t z vult. **I**psa enim habet ad adiu-
uandum posse: quia est mater omnipo-
tentie. **U**nde **Bernardus.** **D**ata ē tibi
omnis potestas in celo z in terra: vt cō-
mnia quecunq; volueris valeas īpetrare.
Item habet adiuuandi sapientiam: qz
cognoscit defectus nostros et necessita-
tes nostras. **E**rgo dicitur mater sapiē-
tiaz agnitionis. **U**ndē **Ecc̄i. xxiiij.** **E**go
mater pulchre dilectōis z timoris et ag-
nitionis z sancte sp̄ci. **I**tem habet adiu-
uandi velle: quia est mater misericordie
z bonitatis. **S**ciendum q̄ magnitudo
misericordie virginis marie ostenditur
in hoc q̄ eius misericordia precellit om-
nium sanctorum misericordias in celo
viuentium. **U**nde assimilatur oliue cā-
pi que est omnibus patens z cōmunis.
Ecc̄i. xxiiij. **Q**uasi oliua speciosa ī cam-
pis. **N**am omnibus personis miseretur

notandum
anno illud
exemplum

nobilibus: ignobilibus: sanctis: infirmis
diuitibus: et pauperibus: iustis et iniustis
iuuenibus et antiquis. Item omnibus
moribus et infirmitatibus subuenit si p
honore dei est ut homo liberetur ab ill.

Unde sciendum quod sancti non iuuant
hominem nisi quantum deo placet et sa/
luti ipsius hominis expediens est. Ergo
credere diffinitive ut qui honorat illum
sanctum: vel quod hoc faciat vel quod hoc dimittit
ad honorem illius vel illius sancti quod id
sibi hoc contingat vel hoc eueniat: hoc sic
credere est erroneum. **Q**uod forte sic uoluntas
dei est. ut non liberet a tali infirmitate vel
tribulatione uel necessitate. Et sancti non
orant pro nobis nisi in quantum cognos/
cunt deum se uelle eos exaudire. **Q**uia
forte talis infirmitas uel talis necessitas uel
paupertas est tibi causa salutis: et preseruat
te forte a peccato: aut forte deus ex mise/
ricordia sua uult sic punire in presenti pecca/
ta tua: aut per has tribulationes auge
re meritum tuum. **U**nde Hugo de sancto
Victore. iij. libro de anima. Quos/
dam presciens deus multa peccare pos/
se flagellat in infirmitate corporis ne pec/
cent: ut eis felicius sit frangi laboribus
ad salutem quam remanere incolumes ad da/
natorem. **U**nde Augustinus i libro de ci.
dei. Deus cum aduersis rebus exagitat:
aut merita examinat: aut peccata casti/
gat: aut mercedem tibi eternam pro tole/
ratis malis temporalibus seruat. Et er/
go cum puer tuus infirmatur: aut aliquis
defectus habet: et tu imploras et uocas
patrocinium alicuius sancti. committit hoc
debes deo et illi sancto utrum expediat:
et non diffinitive tenere nec credere si hoc
vel hoc faceres quod puer tuus propterea
liberaretur. **Q**uia tu forte cum peccatis
tuis demeristi quod deus te punit in pue/
ro tuo ut per has tribulationes et occu/
pationes quas habes cum puero pecca/
ta tua cognoscas: et sic cum deuotione deum
iuoces: et merearis remissionem peccatorum.
Et tamen nihilominus sancti in hoc can/

dit honorandi sunt cum magna fiducia
quia meruerunt hoc apud deum quod pos/
sunt nobis subuenire in nostris necessi/
tatibus. Item misericordia marie ostendit
dicitur pro alijs sanctis: quia iuuat in om/
nibus locis: in mari: in terra: in domo:
in campo: in mensa in lecto. Item in om/
nibus operibus diu nocturnis: de mane:
de sero: in iuuentute: in senectute: et sic de
alijs. **U**nde Bernardus. **U**irgo bea/
ta omnibus ueniam petentibus miseri/
cordie sinum aperit: reis obtinet ueniam:
egris medelam: pusillis corde robur: af/
flictiis consolationem. periclitantibus ad/
iutorium et liberationem. **U**nde Chry/
sostomus. **O** dulcis uirgo non est fas te
posse illum deserere: qui spem suam fi/
ducialiter in te ponit. Ex his patet ma/
gnitudo misericordie marie. aa

Circa secundum notandum ueniam ma/
ria hoc habeat quod tam potens est in ce/
lo et in terra. Respondetur quod hoc habet
triplici ratione. Et hoc patet ex eo quod quis
potest apud aliquem regem terrenum habere
magnum posse: aut ratione parente/
le: aut ratione gratie inuente circa illum
regem: aut ratione beneficii quod exhibuit
illi regi. **I**sta triplici ratione beata uir/
go apud regem celestem obtinuit magnam
posse. **P**rimo ratione parentele: quia est
mater regis eterni. Et ideo merito ha/
bet magnum posse tanquam mater regis cele/
stis. **H**oc signatur est. iij. Reg. ij. ubi
dixit salomon. **B**ersabee matri sue **P**ete
mater mea: neque enim fas est ut auertas fa/
ciem meam a te. **S**ecundo habet magnum
posse ratione gratie inuente. **U**nde dixit ei
angelus in annuntiatione **I**nuenisti enim
gratiam apud dominum. Et non tantum
apud deum inuenit gratiam: sed etiam apud
totum mundum. **U**nde Bernardus. **U**nde
dicitur **M**aria gratia plena: quia deo
angelis et hominibus est grata: deo pro hu/
militatem: angelis pro purginitatem: ho/
minibus pro fecunditatem. **T**anta gra/
tiam apud deum inuenit quod eam ab eis /

De quarto

no sibi in se elegerit. **I**terum gratia inuenit quod omnes peccatores eius exaudit. **U**n-
 de **Regum. ij.** **O**mnis quod petieris a me:
 impetrabis. **I**llavero dixit salomō ma-
 tri sue: sicut xps dicit matri sue. **T**ertio h-
 magnū posterōne meriti. **Q**uia ipa sup
 oēs puras creaturas merita cumulauit
Pro quo sciendū quod eius merita sūt no-
 bilita magna et multa. **P**rimo dico nobi-
 lia ppter immediatōem. nā opera misericōdie
 q̄ nos iubemur pauperibus exhibē: ip-
 sa immediate in ipm deum exercebat. **I**p-
 sa enim cum lacte suo potantē pauerit.
Hospitio vteri sui hospitaui: vestiuit
 euz humanitate. scz corpore: quod d̄ pu-
 rissimo sanguine eius factum est coope-
 ratione spūs sancti. **J**acentem in cunis:
 pendētem in cruce tanq̄ in carcere visi-
 tauit: quia iuxta crucē stetit: et sepultuē
 eius interfuit. **S**ed quia opa misericōdie q̄
 nos facimus pauperibus et exhibem⁹ ip-
 sa immediate in ipm deum exercebat:
Ergo eius merita sūt nobilitiora merit⁹
 nostris. **S**cdo fuerunt eius merita ma-
 gna ppter duplatam operatōem. qz si-
 mul et semel contēplātōem et actionē ex-
 ercebat. **N**am in eo quod nutriuit ihm ne-
 cessaria corporis ministrādo: in hoc ip-
 sa intendit deo: eius deitātē sublimiter
 contēplādo. **T**ertio eius merita fue-
 runt multa ppter continuatōem: quia
 sine cessatione meruit: et merita cumula-
 uit. **S**ed diceret: quō semper meruit: nō
 ne aliqui comedit et bibit et dormiuit? **R**e-
 spondeo quod illa oīa necessaria corporis ita
 discrete ordinauit: quod etiam cessando ab
 operibus et quiescendo semper meruit: et
 hoc exferuenti charitate. **E**t hoc nō est
 mirum: quia nobis est possibile semper
 mereri in omnib⁹ que facimus vel dimi-
 timus. cum in gratia dei sumus et omnia
 ad deū referamus. **U**nde ap̄ls **Ro. 8.**
Scimus quoniam diligentib⁹ deum omnia
 coopantur i bonum. **I**n hoc etiam pre-
 cellimus sc̄os i celo existentes. qz nihil
 amplius mereri possunt. **S**ed nos pos-

sumus in presentivita semper mereri. **V**er-
 bi gratia. **S**i comedis propter confortatōem
 nature: et cum gratiarū actione cibis tu-
 us laudat deum: et sic comedēdo mere-
 ris coronā vite eterne. **S**i dormis inten-
 tione eay fortor fias ad surgēdū et ser-
 uendum deo dormiēdo mereris. **S**reg⁹.
Somn⁹ sc̄oz non vacat a merito. **I**ter-
 si laboras manualiter ea intentōe ut ha-
 beas unde teyrozem tuam et pueros de-
 iustis bonis nutrire valeas. ut non indi-
 geas furari: nec quicq̄ iniuste lucrari vel
 si laboras ut penitentiā. **A**de humano
 generi iunctas p̄ficias. **E**t quando cum
 q̄ haz trium intentionū vnam habes:
 et sic in gratia laboras: semper mereus in
 quolibet opere coronā vite eterne. **E**r-
 go pistoz non potest pinsere panem quin nō
 mereatur coronam. **S**imiliter faber su-
 toz rusticus et sic de alijs laborātib⁹. **E**t
 pro vno die in quo fideliter laborasti ha-
 bebis maius premium q̄ totus mūd⁹
 valere potest. **U**nde ps̄. **L**abores ma-
 nuum tuarū qz manducabis. et **U**nde
Bernardus de consideratōe. **S**i labor
 occurret merces inuiter vni quisq̄ enim
 fm suum laborē mercedē accipiet. **U**n-
 de **A**mbrosius. **B**reuis hui⁹ laboris ē
 meta: sed corona p̄petua. **b**b **T**er-
 tio sciendum qualiter beatavirgo adiu-
 uat. **I**pa quidem iuuat hoīem in omni
 statu. scz in vita: in morte: et post mortē.
Unde canitur de ea. **M**aria mat̄ gra-
 tie mater misericōdie. et c. **A**diuuat quidem
 in presentivita tam malos q̄ bonos. **B**o-
 nos. scz eos in gratia confortando et eis
 gratiam augmentādo. **I**deo dicit. **M**ar-
 ria mater gratie. **V**alos vero ad mise-
 ricordia et penitentiā reducendo. **I**deo
 dicitur. **M**ater misericōdie. **C**irca quod quer-
 tur. **U**trum ipa vel eius filius sit mag⁹
 misericors. **R**espondeo quod filius eius:
 quia sicut est infinite potentie: sic est in-
 finite misericōdie. **U**nde ps̄. **M**iseratiōes
 eius super omnia opera eius. **S**ed ipa
 dicitur mater misericōdie: quia semper mi-

misericorditer agit. Sed filius eius est in-
 stus et misericors in omnibus operibus
Ideo dicitur. Mater misericordie Ad-
 iuuat etiam in morte ab insidijs diaboli
 protegendo **I**do subditur. Tu nos ab
 hoste protege. Adiuuat etiam post mortem
 animas in suis manibus suscipiendo et
 in celum deducendo. Et ideo subdit Et
 in hora mortis suscipe. **C** Quarto
 propter quid nos adiuuat. Pro quo scien-
 dum quod virgo gloriosa iureiurando tene-
 tur obligatur nobis peccatoribus mi-
 sericordiam et gratiam exhibere nullo modo va-
 leat a nobis continere misericordiam. Etiam
 si uellet iusto dei iudicio conuincit opor-
 tere gratiam nobis dare. Et hoc tri-
 git triplici ratione. Primo conuincit no-
 bis gratiam exhibere propter ipsius gratie in-
 uentorem. Humanum enim genus in lapsu
 primorum parentum gratiam perdidit:
 quam angelo restante Maria inuenit.
 Sic enim ait angelus ut habet **Luce. p.**
Inuenisti enim gratiam apud dominum. **I**n-
 iustum autem est tam in iudicio ecclesiastico
 quam civili ut qui rem alterius inuenit eire-
 stituat cuius erat. Et sic per iustam sententi-
 am cogitur maria nobis peccatoribus qui
 gratiam perdidimus restituere uelut no-
 lit. Secundo cogitur nobis misereri pro-
 pter maternum affectum: nam ex eo quod
 eius filius dignatur dici esse frater noster.
 iuxta illud psalmi. Narrabo nomen tuum
 fratribus meis. Item in euangelio dicit Christus
Magdalene. Vade et dic ad fratres me-
 os. Item ascendendo ad patrem meum et pa-
 trem vestrum. Ex hoc iusta ratione cogi-
 tur esse mater nostra. Scimus autem
 quod omnis mater diligit filios suos. **A**n-
 desicue ihesus christus secundum deitatem nat-
 uralis est filius patris: et omnes electi fi-
 lij adoptiui. Sic a simili iesus christus
 secundum humanitatem est filius virginis ma-
 rie: et nos eius filij ex materna affectio-
 ne. Hinc est quod **Luce. i.** dicitur: Deperit filius
 suum primogenitum: quia primogenitus
 eius filius iusto ordine dicitur respectu

nostri qui post illud eius filij sumus. **E**t
 hac autem materna affectio cogitur ha-
 bere curam nostri. Scimus quod omnis ma-
 ter animalium volucrum serpentum etiam
 quantumcumque venenosam habeant ferocita-
 tem: diligit tamen immo cogit dilige-
 re fetum suum. **Q**uod si tam fortis est na-
 tura ut omnis creatura ex virtute mater
 na cogit velle bonum filiis suis: multo
 magis diuinus affectus in matre dei co-
 gitur nos amare. quia filius dei qui in mi-
 sericordia venit in eius utero: immo qui
 misericordia dicitur et est. Ipse fecit eius
 scelera in eternum misericordiam redole-
 re. Hinc Bernardus. Qui pomum in
 manu habuerit per medium diem: per reli-
 quam partem diei manns redolet odorem.
Sic a simili. quia misericordia que deus
 est in eius visceribus nouem mensibus
 requirit. ideo eius viscera redolent mi-
 sericordiam in eternum. **T**ertio
 cogit nobis misereri ex filij recommenda-
 tione. Ad hoc enim elegit filius marie tempus
 et locum aptissimum quo nos recommenda-
 ret matri: hoc est tempus passionis et lo-
 cus passionis quo dixit. Mulier ecce fili-
 us tuus: ut ex loco et tempore ipsam recom-
 mendationem ei profundius inculcarent. **N**am
 nomine iohannis qui interpretatur gratia: omnes
 peccatores conuersi ad dominum intelligunt quod
 in illo loco et tempore matri recommendare
 voluit: ut cum ira dei iusto dei iudicio egre-
 deret ad puniendum et damnandum pec-
 catores: ipsa memor loci et temporis passi-
 onis pro nobis affectuosius interpellaret
 ac si in illa causa seu recommendatio filius
 eius ei diceret illud **Eccl. xvi.** Abscon-
 de fugientes et vagas ne perdas. ac si dicitur.
Vide mater oculis cordis et corporis
 quot quantum et qualia pro peccatoribus
 patior. et eos tibi habere recommendatos.
Licet hec multa et magna sit valde mi-
 sericordia matris christi super peccatores
 tamen maior est misericordia filij: ut pro-
 pter quia ipse est misericordia habens mi-
 sericordiam essentialiter in infinitum: affectu-

Sequinto

sius cupiens nos saluari q̄ damnari.
Et ideo matrem sue passioni interesse vo-
luit: vt per suam intercessionem Cui nō
est fas aliquid denegare) occasionez ha-
beat miserendi. **Q̄** aut̄ **M**aria sollici-
ta sit reconciliare peccatores: patet p̄ ra-
le exemplū ee **¶** Fuit quidā peccator
volens ire ad peccanduz. ad altare bea-
te virginis stabat salutans eam angeli-
ca salutatione. Quia modus eius erat
quandocunq; poterat altare vel imagi-
nem virginis salutauit. Quod cuz face-
ret: vidit imaginem eiusdem virginis q̄
sup altare erat v̄iustificari cum puēo quez
tenebat. Viditq; sanguinem fluē d̄ pu-
ero in gremiū eius: sicut fluxerat de vul-
neribus christi in cruce. Quod cum cer-
neret obstupefactus est dicens. **O** dñā
quis fecit hoc? Et beata p̄go respondit
Tuz ceteri peccatores qui amplius cru-
cifixi me z filiū meum q̄ fecerant iu-
dei. **V**olebatq; p̄go sanguinez puēi ter-
gerez restringere: sed nō poterat Et pec-
cator ille conuersus ad imaginem dixit
O mater misericordie intercede p̄ me.
Et illa **V**os peccatores vocat me ma-
trem misericordie qui non cessatis face-
re me matrem miserie z tristitie. Et ille
Non sic p̄issima domina loquere: s̄ me
memento aduocatam peccatoz te essez int̄-
cede pro me. Et mater ad filiū. **O** p̄ss-
sime fili amore mei miserere huic pecca-
tori. Et filius. **N**ō mater. Nec grauari
debes q̄ te non audio: quia ego rogauī
patrem meū p̄mo si possibile foret aliter
humanum genus saluari transferret a
me calicem passionis. Et noluit audire
me. Et mater. **O** fili memento q̄ te ma-
terno amore foui z alui vberibus z pec-
tore meo. z cōdona huic peccatori Et fi-
lius. **O** mater ex iusticia tibi ostendo q̄
exaudire te non teneor. Et mater. **N**ō
fm iusticiam causamur: sed ad misericor-
diam confugimus. Et ergo p̄pter tuaz
misericordiam miserere huic peccatori.
Et filius: rogauī ego secūdo p̄rem meū

vt si possibile foret alio modo gen^o hu-
manū saluari trāfferet a me calicē passi-
onis z nō audiuit me. Et mater. **O** fili
memento laborū quos sustinui tecum: z
dona mihi istū peccatorē. Et fili. **O** ma-
ter noli grauari q̄ te nō exaudio: sed me-
mento q̄ tertio rogauī patrē meū vt trā-
fferet a me calicē passionis z nō exaudi-
uit me. Et pia mater deposuit filiū z vo-
luit p̄cidere ad pedes eius. Quod cer-
nēs filius inq̄t ad eā. Quid est mater
q̄d facere vis? Et illa. **T**am diu ad pe-
des tuos cū peccatore iacebo quousq;
ventā ei cōcedas. Et filius. Absit hoc
mater: sanctū est in lege diuina q̄ fili^o
debet honorare matrē. Et iusticia con-
cludit. q̄ ille legem debet implere qui le-
gem dedit. cum aut̄ ego sim filius tuus
et tu mater mea te honorare volo in isto
peccatore: z sibi p̄pter te omnia peccata
indulgeo. z sic pax erit inter me z eum.
Et in signum pacis osculet̄ vulnera mea
Et sic peccator osculando sanauit om-
nia p̄j christi vulnera.

De quinto p̄cepto

Non occides **A** In q̄ pre-
cepto p̄hibetur homicidium
a quo peccato p̄mo debet co-
hibere homines hoc q̄d ipm
est contra naturam: Docuit em̄ natura
aialia q̄ deberēt diligere ea que s̄t eius/
dem speciei cum ipis. Unde **Ecc̄i. xiiij.**
Omne animal diligit suum simile **U**n-
mirum est quomodo homo vult occide-
re suū simile scz alium hominem. cū na-
tura doceat vnum lupū amare alium.
Sic similiter intelligendū est de homi-
ne q̄ naturaliter z ex instinctu nature de-
beret diligere alium hominē sibi similez
Un **A**restoteles octauo **E**t hicoz **O**m-
nis homo omni hominē naturaliter est
amicus. Ergo talis peccat cōtra natu-